

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

	N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz. VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791	
Hofleverancier van H.M. de Koningin	Speciale Export-afdeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indië	Hofleverancier van H.M. de Koningin.

Venduhuis „HOFSTAD“
 HUGO DE GROOTSTRAAT 7 Dir. G. TER HEIDE TEL. HAAG 1623
 ONDERNEMERS VAN PUBLIEKE VEILINGEN - - - TAXATEURS

N.V. TOT EXPLOITATIE VAN GEMEUBILEERDE WONINGEN
 vraagt Gemeubileerde Huizen, heele of gedeelten van Inboedels te koop tegen hooge prijzen. — Brieven onder No. 215 Bureau v. d. Blad.

INHOUD: Verhoogt Uw contributie! — Tweede Koloniaal Onderwijs-Congres. — Losse Opmerkingen. — De Indische Week der Techn. Hoogeschool te Delft. — Ingezonden. — Onderwijs per Correspondentie. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

Tweede Koloniaal Onderwijs-Congres.

Dezelfde overwegingen, die er in 1916 toe leidden in het Koloniaal Weekblad melding te maken van het Koloniaal Onderwijs-Congres, n.l. dat er in de kleinere plaatsen in ons land en in Indië leden onzer Vereeniging zullen zijn, die de verslagen in de groote dagbladen niet onder de oogen krijgen, deden ons ook thans besluiten een beknopt overzicht van deze voor onze koloniën zoo belangrijke aangelegenheid te geven.

Plaatsruimte belet ons echter hiermede reeds heden een aanvang te maken, zoodat wij ons thans beperken tot de opening en den algemeenen indruk, dien wij bekwamen. In het Weekblad van 18 September j.l. no. 38, werd het program van het Congres reeds bekend gesteld.

Onder groote belangstelling werd den 22en October in de Rotonde van den Dierentuin te 's-Hage het Congres door den Voorzitter van het Bestuur Mr. J. H. Abendanon geopend. Onder de aanwezigen merkte men op Ministers, oud-Ministers, waaronder drie van Koloniën, Kamerleden en onderwijs-specialiteiten. Ook was aanwezig de Kroonprins van Djokjakarta. De Beschermheer, de Prins der Nederlanden, was verhinderd, de Minister van Koloniën door ongesteldheid eveneens.

Telegrammen van hulde werden verzonden aan H. M. de Koningin, de Koningin-Moeder en den Beschermheer.

De Voorzitter heet den Kroonprins van Djokja welkom. Z. K. H. vertegenwoordigt als 't ware de „trait d'union“, tusschen moederland en koloniën. Z. K. H. wordt verzocht de heilwenschen van het congres over te brengen aan Z. M. den Sultan. De wensch wordt uitgesproken, dat het verblijf in ons midden Z. K. H. aangenaam moge wezen en goede herinneringen achterlaten.

Daarna neemt Z. E. de Minister van Binnenlandsche Zaken, de heer Ruys de Beerenbrouck, het woord en houdt de openingsrede:

„Werd 3 jaar geleden hier het eerste congres gehouden, ook in Indië vond sedert een congres plaats, zoodat het huidige het derde is op het gebied van koloniaal onderwijs.

„Wel een bewijs van belangstelling. Velerlei vraagstukken vragen de aandacht en zullen genoeg stof opleveren tot voortzetting van den in 1916 begonnen

Haar liefste.

Monarch Schrijfmachine

De machine met alle voordeelen.

HOOFDAGENTEN HEYENBROCK HASELAGER & CO
 AMSTERDAM-ROTTERDAM DEN HAAG.

Verhoogt Uw contributie!!

Ook de Vereeniging „Oost en West“ lijdt onder den nood en druk der tijden. Zooals reeds in den oproep „Werft begunstigers“ in het Kol. Weekblad van 2 October j.l. werd gesteld: wij hebben behoefte aan belangstelling en geld. Belangstelling door de uitbreiding van onze werkingssfeer door het werven van nieuwe leden; geld door het verhoo-gen der contributie en het doen toetreden van begunstigers.

Zooals men in het nummer van 23 October heeft kunnen zien, traden vele nieuwe leden toe. De contributies bleven, op enkele uitzonderingen na, f 2.50, zooals bekend te weinig in verband met de uitgave van ons Orgaan. Aangenaam is het dan ook, dat enkele leden den nood en druk besettende, waaronder wij verkeerden, hun contributie van f 2.50 op f 5.— brachten, nieuwe leden voor eene contributie van f 5.— teekenden. Moge hun voorbeeld door velen gevolgd worden!

Het zenden van een briefkaart naar Heulstraat no. 17, de verhooging meldende, is voldoende; eerst in 1920 wordt over de contributie beschikt.

De red. Secretaris van het Hoofdbestuur,
 A. J. GOOSZEN.

Dameskleeding naar Maat en Confectie steeds nieuwe Modellen		Modes uitgebreide collectie Hoeden laatste modellen uit Parijs
Bontmantels grootte sorteering		Den Haag

CORN. VAN DER SLUIJS
 BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.
 ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.

De Haagsche Broodfabriek „THEARIO” Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139 levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BANKETBAKKERSARTIKELLEN. De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS		Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.		Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de: <table border="1"> <tr> <td>Bilderdijkstraat 143</td> <td>te v. d. Boschstr. 53</td> <td>Valeriusstraat 72</td> </tr> <tr> <td>Regentesselaan 55</td> <td>Keizerstraat 24</td> <td>Korte Poten 26</td> </tr> <tr> <td>Noordeinde 192</td> <td>Weimarstraat 59a</td> <td>Koningin Emmaplein 6</td> </tr> <tr> <td>Fred. Hendriklaan 189</td> <td>Beeklaan 329</td> <td>Vaillantlaan 394</td> </tr> <tr> <td>Reinkenstraat 34</td> <td>Bezuidenhout 134</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Theresiastraat 50</td> <td>Trompstraat 37</td> <td></td> </tr> </table>		Bilderdijkstraat 143	te v. d. Boschstr. 53	Valeriusstraat 72	Regentesselaan 55	Keizerstraat 24	Korte Poten 26	Noordeinde 192	Weimarstraat 59a	Koningin Emmaplein 6	Fred. Hendriklaan 189	Beeklaan 329	Vaillantlaan 394	Reinkenstraat 34	Bezuidenhout 134		Theresiastraat 50	Trompstraat 37	
Bilderdijkstraat 143	te v. d. Boschstr. 53	Valeriusstraat 72																					
Regentesselaan 55	Keizerstraat 24	Korte Poten 26																					
Noordeinde 192	Weimarstraat 59a	Koningin Emmaplein 6																					
Fred. Hendriklaan 189	Beeklaan 329	Vaillantlaan 394																					
Reinkenstraat 34	Bezuidenhout 134																						
Theresiastraat 50	Trompstraat 37																						

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk 5-7 Tel. H. 1600-924-925	AMSTERDAM Kalverstraat 35 Tel. C. 3153	GRONINGEN Spilsluizen 13 Tel. 2372.

H. S. VAN HASSELT

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

C. HOYNG

SPIJSTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda.

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.
Garantie voor gave overkomst.

Instituut LAURILLARD

OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook **schriftelijk** in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van **vierhonderd en vijftig geslaagden** worden op aanvraag gratis toegezonden door Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD.

Oranjeplein 102 - Den Haag
Telefoon 6225

MAISON VAN HAL

Hofleverancier van H.M. de Koningin

Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442

Heerenkleeding
Dameskleeding
Indische Uitrustingen
Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

arbeid. Het onderwijs in de koloniën onderscheidt zich van het nationaal onderwijs in Nederland. Dat onderwijs is er als een vrucht van vreemden bodem en moet zich aanpassen aan de behoeften der Inlandsche maatschappij. Dit plaatst ons voor tal van problemen. Langen tijd bleef de belangstelling bij de bevolking latent. Rekening moet gehouden worden met het karakter van den Inlander. Het was tasten en zoeken, telkenmale veranderen van koers, hetgeen zelfs thans nog niet tot stilstand is gekomen. Het onderwijs behoort zich aan te passen aan de omstandigheden in en de behoeften van het land. Het congres kan aanwijzingen reyen omtrent de richting waarin de Regeering zal hebben te sturen. De Volksraad en de Indische Onderwijsraad bevorderen de samenwerking en het onderling begrijpen van Regeering en geregeerden.

Ook het onderwijs in West-Indië komt aan de orde. De moeilijkheid daar vormen de zoo heterogene bestanddeelen, waaruit de bevolking bestaat.

In Indië is sedert het eerste Koloniaal Onderwijscongres reeds veel tot stand gekomen, in de eerste plaats het voorbereidend hooger onderwijs voor alle bevolkingsgroepen. De Algemeene Middelbare School te Djokjakarta werd eenige maanden geleden geopend; een Technische Hoogeschool, gelijkwaardig aan de Delftsche, wordt in 1920 geopend.

In afwachting, dat in Indië zelf volledig in de behoefte aan Hooger Onderwijs zal zijn voorzien, is dit jaar een stelsel van studiebeurzen in werking gebracht.

De lichamelijke opvoeding van de jeugd is in 1917 tot een onderwerp van speciale overheidszorg verheven. Cursussen werden ingesteld tot vorming van onderwijzers tot leiders van lichaams oefeningen.

Het onderwijs voor inlandsche meisjes zal weldra ook door de overheid krachtig aangevat kunnen worden, zoodra de meisjeskweekschool en meisjesnormaalscholen die werden opgericht, in voldoende aantal vrouwelijke leerkrachten uit de inheemsche bevolking zullen hebben vortgebracht.

Hetzelfde geldt ten aanzien van het voorbereidend onderwijs, waarvoor onlangs een kweekschool ter opleiding van fröbelonderwijzeressen uit alle bevolkingsgroepen werd geopend.

Door de oprichting van een Hollandsch-Chineesche kweekschool zullen over enkele jaren ook Chineseche onderwijzers en onderwijzeressen kunnen optreden.

Doch al werd er veel verricht, nog grooter taak wacht. Alleen door samen en opbouwend werken kan iets tot stand worden gebracht. Z. E. uit de hoop, dat dit congres veel zal opleveren, waarvan de koloniën de vruchten kunnen plukken.

Met den wensch, dat onder Gods zegen de beraadslagingen van dit congres ten volle aan de verwachtingen mogen beantwoorden, verklaarde de minister het Koloniaal Onderwijscongres geopend.

De Voorzitter betuigt Z. E. dank voor de zoo belangrijke rede. Ook dankt hij voor de belangstelling van zoovele hooggeplaatsten in Rijk, Provincie, Gemeente en Koloniën, die zijn opgekomen. In deze tijden van beroering is het een bewijs van moed bijeen te komen en gemeenschappelijk te arbeiden aan de ontwikkeling van geest en hart, dit gegronde op rechtvaardigheid en wederzijdsche samenwerking. Onvolkomen weten en begripen is dikwerf erger dan niet weten. Hoever men gaan kan wordt bepaald door de leerlingen zelve. Opklimming moet echter mogelijk zijn tot het hoogste, ook in Indië. De eerste stap tot Hooger Onderwijs is gezet. Niet sexe, afkomst, stand of ras moet den doorslag geven, doch de individueele geschiktheid, verborgen krachten komen dan te voorschijn. Den leerlingen moet evenwel ook gewezen worden op de plichten, die zij tegenover de maatschappij te vervullen hebben.

De Voorzitter is dankbaar voor de voorlichting. De taak van den overheerscher is leiden, vooruit brengen. Vooroordelen moeten wijken. Ieder, die wat voor onze Indiën voelt, moet medewerken. Indië is in een stadium van overgang, waardoor het moeilijk is een vast programma voor de toekomst op te stellen. Veel moet worden goed gemaakt, wat in 't verleden werd verzuimd. Gaat men na wat plotseling te voorschijn kwam, dan vervult ons dat met hoop en geeft goeden moed. Hierna begon de behandeling der vraagpunten.

Onze algemeene indruk was, dat zóó veel zal moeten worden gedaan, dat de vraag rijst: zijn wij wel daartoe in staat? Wij vermeen die vraag bevestigend te mogen beantwoorden, maar dan zal gebroken moeten worden met starheid. Er is gebrek aan onderwijskrachten, maar er zijn er vele beschikbaar, die tijdelijk te werk gesteld kunnen worden, mits men zich niet star en strak houdt aan allerlei bepalingen betreffende leeftijds grenzen, onderwijsbevoegdheden, enz. Ook in deze heeft men zich aan te passen aan, zich te voegen naar de omstandigheden en flexibel te zijn. Men wachte niet tot alles besproken en tot in de puntjes geregeld is, doch men

beginne, men vatte aan, zoo goed en kwaad als het gaat. Er moet gehandeld worden!

Ons frappeerde de uitdrukking van den heer van Eupen, pas uit Indië teruggekeerd, die kennis nam van de strooming in het Congres. Hij stelde: „dat vele sprekers bleken niet op de hoogte te zijn van hetgeen op 't oogenblik in Indië voorvalt”

Wij leven snel. Nieuwe stroomingen ontstonden in Indië. Door den wereldoorlog raakte de voeling verloren. Die voeling moet hernomen, die stroomingen ondervangen en in de juiste banen geleid worden.

A. J. GOOSZEN.

Losse Opmerkingen.

XIII.

Reizende van Garoet naar Semarang, arriveerde de sneltrein te Solo tegen half vijf des middags, een groot half uur te laat, omdat er ergens onderweg een wagen was warm geloopt.

Met bagage enz. over willende gaan in den N.I.S.-trein naar Semarang, was deze reeds vertrokken.

En al ras bleek bij onderzoek, dat dit liedje zich zooveel malen per maand herhaalt en dat het reizend publiek op deze wijze meermalen de dupe is van animositeit tusschen de S. S. en de N. I. S.

De trein van Solo naar Semarang vertrekt om 4.49 n.m. en mag volgens de „bepalingen” niet langer dan 30 minuten wachten.

Nu kwam onze trein om vijf uur 21 binnenstroomen en dus..... was aan de bepalingen voldaan door even vóór onze aankomst weg te rijden en de stampvolle trein voor Semarang (vlak voor een congres) te noodzaken zijn inhoud uit te strooien over de hotels en pensions van Solo, die regelmatig over deze fortuutjes in hun vuistje lachen en het publiek op behoorlijke wijze „snijden”.

Ik heb er over gesproken met den stationschef, een adjunct-inspecteur en met eenigen van het ondergeschikt personeel. En bij allen merkte ik hetzelfde duidelijk blijkend leedvermaak..... een met zeker welgevallen betoogen, dat de S. S. precies hetzelfde doet..... kortom de animositeit tusschen de directies der beide soorten spoorwegen weerspiegelde zich in de gesprekken hunner ondergeschikten, die derhalve worden geïnstrueerd in een sfeer van onderlinge samenwerking en plagerij.

Een hunner merkte mij triomphantelijk op, dat de N. I. S. er in de eerste plaats is voor de dividenden der aandeelhouders! Heel aardig gezegd.....

De S. S. levert 'm aan den anderen kant precies hetzelfde en zoo verklaarde de N. I. S. stationschef van Solo, met een van genoegen glimmend gelaat, dat het bij hem nog niet was voorgekomen, dat de reizigers uitstapten en den aansluitenden trein vlak voor hun neus zagen wegrijden..... iets wat de S. S. stationschef in Djocdja herhaaldelijk moet laten gebeuren!

Wanneer men alles eens bij elkaar telt, Europeanen en Indiërs, wat zulke gedwongen ophouden kosten aan hotel- en vervoerkosten, mitsgaders fooien etc., dan komt men gauw op een zes à zeven honderd gulden weggegooid geld, waarvoor men — botje bij botje doende — beter een extra-trein had kunnen inhuren, die op een kleine f 200 zou komen.

Maar in den regel stuiven de menschen na het vervelende bericht uit elkander, ieder voor zich een goed heenkomen zoekende.

* * *

Intusschen kon ik mijn vooravond benutten om even vluchtig een kijkje te nemen in Solo en oude herinneringen op te diepen.

Vlak na een verblijf in de Preanger, wordt men hier getroffen door het meer dan armoedige uiterlijk van woningen en bevolking. Het is werkelijk om te huilen, zoo in-treurig als de meeste menschen hier gekleed over straat gaan en hoe vermagerd en ziekelijk zij er uit zien.

De slechte economische toestand met als gevolg ondervoeding en ziekte..... behoeven hier niet nader

Middelbare School v. Handel en Administratie, SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

APD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijktgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

APD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool** met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1^e en 2^e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst bedist behoort te worden na het afdoen der 2^e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en Inlichtingen bij den Directeur F. TIJNSTRA

PERRY & CO.

Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM
ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE

HUTKOFFERS

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST“
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10—1 en 2—6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Beha ve volledig onderricht aan **Dilettanten en Eerstbeginnenden**, ook gelegenheid tot **Vakstudie**.

DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.

Klavier, Orgel, Solozang, Viol, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar. Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordrachtkunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eerste, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds de beste resultaten worden bereikt.

VRAAGT PROSPECTUS!!!

aangeduid te worden; wie oogen heeft en deze wil gebruiken, ziet de ellende!

Bijzonder treft het groote aantal bedelaars, gehuld in smerige lompen, overdekt met walgelijke wonden, strompelende door de stad en zoekende naar weggeworpen etensresten.

Des nachts houden deze ongelukkigen verblijf in donkere hoeken van pasars, in sloppen en stegen, in portieken van pakhuizen en dergelijke; zij leveren een voortdurend gevaar op voor het verspreiden van besmettelijke ziekten.

Witte Kruis Kolonie en Leger des Heils doen reeds het mogelijke om aan deze stumperds de hulpzame hand te bieden, doch altijd en overal is het beletsel om met afdoend resultaat op te treden: „geldgebrek“ ..... en dit, waar millioenen in dit suiker- en tabakslaan verdiend worden!

* * *

Semarang is in de laatste jaren zeer vooruitgegaan; er is kolossaal bijgebouwd, onder meer het prachtig gelegen nieuw-Tjandi, en er schijnt zoo van af de straat bekeken, zeer veel gedaan te worden voor hygiëne. Toch constateert men ook hier, dat talrijke bedelaars en mismaakten over de wegen zich voort-sleepen.....

Noord-Java, met Semarang als middelpunt, staat bekend voor de slechte toestanden onder de bevolking.

Vermoedelijk hebben de dagbladen U wel het bericht in geuren en kleuren overgebracht, dat er onlangs bij het benoemen van gemeente-ambtenaren misbruik is gemaakt door de Insulinde-fractie in den gemeenteraad van hare meerderheid, door, tegen den voordracht van den burgemeester in, eenige benoemingen er door te jagen, die niet aan de gestelde vereischten voldeden. Inderdaad schijnt men hier te staan voor een geval van politieke corruptie, welk geval thans door de reactie op bijzonder handige wijze wordt uitgebuit, daarbij vergetende, dat zulke dingen bij jonge vereenigingen uiteraard méér voorkomen en tevens verzwijgende, dat het weggeven van baantjes aan vrienden en partij- of geestverwanten volstrekt niet het monopolie is van roode of nationalistische vereenigingen..... ik zou haast zeggen: Integendeel!

Maar tevens is het opmerkelijk, dat men juist door de Europeesche gemeente, die zich over het algemeen niet druk maakte over Gemeente-politiek, in het openbaar kan hooren vertellen, dat die Insulinde-meerderheid in den raad, dat die „bruine sloebers“ het lang niet kwaad doen! Dit is zeker, dat de gemeente Semarang op menig gebied de andere groote plaatsen vooruif is en dat in den gemeenteraad menschen zitten, die — als voortgekomen uit het volk — haast voor dat volk hebben.

* * *

Van alle zijden komen berichten binnen omtrent de oprichting van boerenbonden!

De heer Tjokroaminoto is nog steeds bezig links en rechts vergaderingen te beleggen, bijna altijd gevolgd door het verrijzen van een „sarekat tani dan boeroeh“.

Of deze boerenbonden gesticht worden op de „puinhoopen“ van de uit elkander vallende S. I., of dat zij daarnaast worden opgericht, zal de toekomst moeten uitmaken. Voorloopig is deze nieuwigheid nog niet duidelijk en kan men aan de tegenstrijdige dagbladberichten geen touw vastknoopen.

Weltevreden, 25 Aug. 1919.

H. J. VERMEER.

De Indische Week der Technische Hoogeschool te Delft.
 (6—10 October 1919).

(Slot).

Woensdag, 8 October hield de heer Henri Borel, gep. Adviseur voor Chineesche Zaken in Ned.-Indië, een voordracht over: „Hindoese kunst ook in verband met oude kunstwerken op Java“.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

SALARTIKELEN.

Spr. begon met voorop te stellen hetgeen Obakura Kakuzo verklaart in zijn „Ideals of the East“: „Azië is Eén“. De gedachte-erfenis van ieder Aziatisch ras is liefde voor het Allerhoogste en Universele.

In de vroegste tijden vormde Zuid-Azië één beschavingsgebied, waarvan Egypte, Arabië, Griekenland en China de uiteinden waren. De Hindoesche en Boeddhistische kunst hebben niet onder Grieksch invloed gestaan, integendeel, Indië was de primaire bron, waaruit de hoofdstroom van idealisme over Europa vloeide. De geestelijke oorsprong der Hindoesche kunst zijn de Veda's. China en Japan volgden de golven der Indische idealen. De Hindoesche kunst is geen imitatie van de uitwendige natuur, doch berust op geestelijke visie en devotie, hecht niet aan anatomische juistheid, doch aan stileering; op den idealen vorm komt het aan.

Spr. behandelde daarop in het kort de Goden der Hindoesche Trimoeiti (Drieëenheid) Brahma, Vishnoe en Shiva met hunne shakti's, in populaireren zin hun „vrouwen“ genoemd en hunne attributen of „voertuigen“.

Hindoese dichters en beeldhouwers beeldden Brahma uit als Schepper, Vishnoe als Onderhouder, Shiva als Vernieler, doch Herscheppend. Met hun drieën zijn zij één manifestatie van Ishvara, den Opperheer.

Verder besprak Spr. de groote Hindoesche heldendichten, waarvan één hoofdstuk als 't ware hun Evangelie is, terwijl een groot deel in 't Javaansch vertaald is. En de Javaansche volksverhalen en de lakons (spelen) der oude wajang. De gansche Hindoefilosofie is met zijn populaire figuren in de Javaansche volksziel gebleven. De oude lakons hebben een exoterische (uitwendige) en een esoterisch (inwendige) beteekenis, welke laatste voor ons verborgen wordt gehouden.

Hierna vertoonde spr. met lichtbeelden op het doek eene serie oude Hindoesche kunstwerken, uit Britsch-Indië en uit Nederlandsch-Indië, en lichtte de symbolische beteekenis ervan toe, daarbij constateerende, hoe het eeuwen heeft moeten duren eer de Europeanen, ondanks al de geleerde archeologie, een besef kreeg van de ontzaglijke, aesthetische kunstwaarde dezer oude beelden en tempels.

Des avonds om 8 uur hield de heer C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut, eene lezing in de Groote Concertzaal van de Stads Doelen, die als al dergelijke lezingen, veel publiek trok. Telkenmale voorafgegaan door een aangename, leerrijke causerie werden de volgende films vertoond:

1. De Indische Natuur. — 2. Het leven der Europeesche vrouw en kinderen. — 3. Het leven van den inlander in de désa. — 4. Inlandsche meisjesschool te Bandoeng. — 5. De natte rijstbouw. — 6. Een Mohammedaansche godsdienstoefening op Java. — 7. Een offerfeest op Bali.

Donderdag, 9 October om 11 uur v.m. hield Prof. Dr. H. A. Brouwer, in het Gebouw voor Mijnbouwkunde eene voordracht over het „Exploratiewerk van den Indischen mijnningénieur.“

Het doel dat door den exploreerende mijnningénieur wordt nagestreefd, omvat in de eerste plaats het opsporen van onbekende en het verder verkenen van onvoldoend bekende vindplaatsen van nuttige delfstoffen.

Een belangrijk hulpmiddel bij den exploratiewerk in Indië zijn de aanwijzingen van inlanders, b.v. omtrent hun oude primitieve ontginningen en het voorkomen van gas- of olievindplaatsen, die veelal de eerste aanleiding tot het instellen van een nauwkeuriger onderzoek zijn geweest.

Achtereenvolgens worden door prof. Brouwer in bijzonderheden besproken de exploratie naar aardolie en aardgas, naar steenkool- en bruinkool, zoolwel in regelmatig gebouwde als in sterk gestoorde gebieden; verder die naar het voorkomen en de waarde van alluviale afzettingen van tin, diamant

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren
 LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
 ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK

New York, San Francisco (Cal.),
 42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
 Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Chirurgische Instrumentenfabriek

1/2 H. LOTH & STÖPLER

Directeur: H. STÖPLER

TRANS 1-UTRECHT

UITRUSTINGEN

voor H. H. DOCTOREN

Complete Installaties voor Hospitalen

Fabrikante: Nord Compressor

110

Laat Uwe woning Electricisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co., 108

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

1/2 H. DE ERVEN H. VAN DIJK

Hofleveranciers van wijlen Z.M. den Koning

Nieuwe Gracht 6 - Tel. 3416

UTRECHT

Leveranciers van Burger, Militaire- en Marine Kleeding

Indische Uitrustingen

Reiziger door het geheele land te ontbieden.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 0/0 gewaarborgd.

194

Inrichting voor Complete Meubeleering
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK”
Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeenderij
..... Matrassen .....

**INDISCHE
UITRUSTINGEN**
VOORDEELIGST
ADRES:
**AU BON
MARCHE**
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

KON. ERK. PITMANSCHOOLO

Staatsblad 37.

DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM

Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie,
Boekhouden, Staatsinrichting. 173

KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.

Directeur-Gen. T. v. D. VEEN.

en goud, waarvan vooral de eerste op de bekende tneilanden in zoo waardevolle hoeveelheid aanwezig zijn, dat Banka wel eens is genoemd de kurk waar Indië op drijft. Afzettingen van ijzererts zijn vooral in de laatste jaren op Celebes geëxploreerd.

Behalve het opsporen van ertsen en fossiele brandstoffen behooren vele andere werkzaamheden tot de exploratiearbeid van den Indischen mijningenieur. Het opsporen van goed drinkwater is een levensquaestie in tropische gebieden.

Bij den aanleg van verschillende kunstwerken, spoorwegen en tunnels is een voorafgaand onderzoek der aardlagen van veel waarde. Door een gedetailleerd onderzoek van vulkanische verschijnselen en aardbevingen, kunnen waardevolle adviezen worden gegeven, om noodlottige gevolgen te voorkomen of te verminderen.

Ten slotte omvat het exploratiewerk het uitvoeren van geologische verkenningstochten in dikwijls weinig of nog geheel onbekend terrein. Belangrijke wetenschappelijke resultaten en tal van geologische kaarten zijn op deze wijze in den loop der jaren verkregen. Een eenigermate betrouwbare topografische kaart is voor deze werkzaamheden een eerste vereischte om de verkregen gegevens vast te leggen. En daar deze in vele gebieden niet bestaat, zien we den exploreerenden mijningenieur naast zijn anderen arbeid ook topografisch werk verrichten.

Prof. Brouwer lichtte zijn voordracht toe met vele lantaarnplaatjes, hij eindigde zijn rede met de hoop uit te spreken dat zijn voordracht er toe heeft bijgedragen om het pionierswerk van den Indischen mijningenieur meer in algemeene kring bekend te maken.

Op den laatsten dag, Vrijdag 10 October, hield des voorm. 11 uur, Z. Eerw. M. J. D. Claessens, oud-Ind. missionaris te Sittard, eene lezing over: „De Roomsche-Katholieke Missie op het eiland Flores”.

Spr. had zich tot taak gesteld de scheeve voorstelling, die men meermalen geeft van den arbeid der R. K. Missie door de ware te vervangen, door het werk, sedert 1559 op Flores verricht, te beschrijven. Het eiland en zijne bevolking werden geschetst. Eerst arbeidden er onder de Portugeesche overheersching de Paters Dominicanen. Het vertrouwen door de bevolking in hen gesteld, was zoo groot, dat zij de Nederlandsche missionarissen eerst niet wilden erkennen, hoewel die lang na hun vertrek kwamen. Thans bloeit de missie er en leeft de bevolking in rust en vrede, terwijl er welstand heerscht.

Des namiddags om 2 uur sprak Dr. J. W. Gunning, Zendings-director, over „De Beteekenis der Protestantsche Zending voor Nederlandsch-Indië”.

Spr. betoogde, dat onze taak in de koloniën niet alleen door ambtenaren en door den Staat vervuld kan worden, maar, dat ook het particulier initiatief moet medewerken. Onze taak tegenover Indië noopt ons tot zelfverloochening, wij moeten het opvoeden, dit kan geschieden door het brengen van het Evangelie door de zending. Spr. bezocht Indië in 1900, toen verscheidene streken nog onbewerkt lagen. In 1916—'18 Indië van West naar Oost doorkruisende, werd enorme vooruitgang geconstateerd, anarchie maakte plaats voor geordende toestanden. Waar het Gouvernement in de plaats van den Vorst is getreden, wordt al wat van die zijde komt als een bevel beschouwd. Ook het onderwijs, hoe zich dat ook tracht aan te passen. De zendeling echter overreedt, leeft met de bevolking mee, krijgt daardoor invloed en kan het Woord ingang doen vinden. Van de zijde der bevolking zelve gaat dan de vraag naar onderricht uit.

In Noord Nieuw-Guinea zijn nu reeds 120 scholen met Inlandsche goeroes en groot is de vraag naar uitbreiding. Hiervoor is echter geld noodig. Een miljoen werd reeds opgebracht door 1/10 der Ned. bevolking. Werkte ieder mee, dan zou dat 10 miljoen worden. Levensbeginselen moeten niet zijn theorie, doch practijk. Het is niet om den Indiër 'n vreemden godsdienst op te dringen, slechts ethisch wordt opgetreden, niet afbrekend, doch opbouwend. De Bijbel is een Oostersch Boek, wordt door Aziaten beter ge-

GEBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)

Stoomwasscherij „Het Bonte Paard”.

Witte Singel 86 LEIDEN Interc. Tel. 1206

Eerste Electriche Bleek-Installatie.

De wasschen worden in Den Haag afgehaald en bezorgd.

Wed. G. STREITWOLF

Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN

SPONSEN ZAKKEN

BADMUTSEN

151

vat dan door Westerlingen. Een band tusschen Nederland en Indië is onvermijdelijk, de zending bevestigt die door materialisme tegen te gaan.

Hierna nam de Rector magnificus, Prof. Dr. M. de Haas, het woord en verklaarde, dat deze lezing een waardig slot was van de Indische Week.

Er is geleerd:

1e. dat Indië een schoon en groot land is, dat ieder Nederlander moet verlangen nader te kennen;
2e. dat in Indië reeds zeer veel werd bereikt, andere Naties ten voorbeeld;

3e. dat er echter nog zeer veel te doen valt.

Een lokstem gaat van Indië uit, laat vele jongelieden daaraan gehoor geven, tot welzijn van Indië en van Nederland.

Het woord wordt verleend aan den heer Gooszen, wd. secretaris van „Oost en West”.

Spr. zeide namens zijn Vereeniging het Comité erkentelijk te zijn voor de leiding en het succes der Indische Week. Er werd zeer veel gesproken over den band of de banden, die Nederland met Indië verbinden. Welnu ook de Vereeniging „Oost en West” beijvert zich dien band te versterken, door het verspreiden van populaire kennis, het verstrekken van inlichtingen, het uitgeven van een serie werkjes over Staats- en particuliere betrekkingen in Nederl. Indië, werkkring en vooruitzichten, ook dat over den Ingenieur, thans uitverkocht, doch opnieuw in bewerking. Echter ook deze Vereeniging heeft steun noodig. De kosten van het lidmaatschap zijn luttel. Ontzegt U een glas bier of een kop koffie, een paar sigaren of één pakje sigaretten per maand en door dat offer te brengen, steunt ge ons groote en goede doel van „Oost en West”.

Een kaartje, een stukje papier met naam en adres zijn voor aanmelding voldoende.

Hierna verklaarde de rector magnificus de Indische Week voor gesloten.

Uit de aanwezigen traden een zevental, waaronder eenige dames, tot „Oost en West” toe.

A. J. GOOSZEN.

Ingezonden.

Wederwoord aan den Heer George Nypels inzake: „Een vertegenwoordiger van O. en W.?”

Ten zeerste betreur ik het, dat mijn debuut als vertegenwoordiger van O. en W. den heer Nypels — en wellicht ook anderen — aanstoot heeft gegeven. Zulks was mij, die zooveel gevoel voor O. en W. heb en neutrale standpunt, dat deze vereeniging inneemt en het sympathieke en belangrijke doel, dat zij nastreeft, zeer pijnlijk, zooals het gevoel van verkeerd begrepen te worden immer is.

Op den voorgrond zij gesteld dat de door den heer N. gewraakte uitdrukking, in mijn verslag over den Bond van Belasting Betalers gesteld, omtrent de hooge positie, die ambtenaren en officieren, dienaren en werknemers van den Staat, behooren in te nemen, mijne eigen opvatting is, zij het dan ook, dat deze door velen, ook leden van O. en W., wordt gedeeld. Mijne uiting sloot aan bij hetgeen de Inleider betoogde, over de groote salarissen die aan Rijks- en Gemeenteamtambtenaren worden uitbetaald, het instellen van een vasten loonstandaard en promotie, waardoor men er komt, al werkt men weinig, hetgeen door den arbeider wordt overgenomen. Verder dat het systeem verkeerd is, dat ambtenaren en officieren, die toch ook werknemers zijn tegenover den Staat, zelve hun salaris bepalen.

Als belastingbetaler zie ik, hoe door de eischen der werknemers de werkgevers ten slotte ten gronde gericht worden, en wordt dit voorbeeld door de werknemers van den Staat gevolgd, dit ook den ondergang van den Staat tengevolge moet hebben.

Hoewel het particulier bedrijf en het Staatsbedrijf vele punten van overeenkomst hebben, behoort het laatste het eerste ten voorbeeld te strekken. De dienaren van den Staat moeten zuiver staan tegenover hun werkgever. Zij vormen geen kaste

MEUBELEN

Artistieke ontwerpen

J. P. STRIJBOS

(Leeraar school voor Kunstnijverheid)

98

BEGROTINGS-
ZONDER VERBINDING

N. KUIPER

Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

Adverteeren doet verkoopen.

205

101

Techn. Installatiebureau „ZWART” 's-Gravenhage

Hoofdkantoor: VAN BOETZELAERLAAN No. 310
TELEFOON SCH. 1499 218
Filiaal: REINKENSTRAAT No. 22 b/d L. v. Meerdervoort.

Verwarming - ELECTRICITEIT - Sanitair

Toonzaal van Electr. Verlichtings- en Verwarmingsapparaten

daarin wordt men geboren — doch zij traden v r ij-
w i l l i g als werknemer tegenover den werkgever,
den Staat, toe. Tegenover de hooge positie, die zij
daardoor in den Staat — of Gemeente — innemen
hebben zij een offer te brengen; al g e h e e l e
zelfverloochening en toewijding, staande boven ge-
loof, politiek, partijbelang of wat dan ook. Willen
zij dat offer niet brengen, welnu niemand dwingt
hen daartoe, vrijwillig kozen zij die Staats- of Ge-
meentebetrekking, elders is plaats genoeg, waar zij
al hun rechten kunnen doen gelden. Met het kies-
recht verbonden is, zoo dit niet tot het doel voert,
— de praktijk leert dit — het stakingsrecht verbou-
den. Boven deze rechten behooren ambtenaren en
officiëren verheven te staan, als trouwe en *betrouw-
bare* dienaren van Staat en Gemeente, welke partij
ook daár, als gevolg van de Volks k e u z e en dus
den Volks w i l vertegenwoordigende, den scepter
moge voeren.

Dit is geheel iets anders dan een Pruisisch régime
en oerconservatisme, doch m. i. een hooge, zuivere
opvatting, die aan de positie van ambtenaar en offi-
cier onafscheidelijk verbonden behoort te zijn. De
heer Nypels houdt een betoog voor eigen opinie,
zich uitende in kiesrecht voor ambtenaren en offi-
cieren, doch maakt zich schuldig aan de inconse-
quentie, een dienaar, een vertegenwoordiger van O.
en W., een eigen opinie te ontzeggen. Ik erken ga-
arne de superioriteit van den heer N. en vermeent
hij de belangen van het Hoofdbestuur van O. en W.
en daarmee die der Vereeniging beter te zullen
en te kunnen dienen, gaarne ruim ik hem een plaats
in. Hoe meer de belangen, het doel van O. en W.,
gediend worden, hoe beter.

A. J. GOOSZEN.

Onderwijs per Correspondentie.

Nu de verbanden tusschen de Koloniën en het
Moederland beter worden, breekt een nieuwe periode
aan voor het onderwijs per correspondentie, dat als
een hulpmiddel kan worden beschouwd voor alle
rangen en standen der maatschappij, om kennis te
vergaren, deze te vergrooten, overal waar men door
omstandigheden daartoe plaatselijk niet in de ge-
legenheid is.

Overzien wij het werken en streven van een der in-
richtingen tot het geven van schriftelijk onderwijs
in Nederland, n.l. van de Vereeniging voor Corres-
pondentie Onderwijs, waarvan de advertentie in dit
blad voorkomt.

Het onderwijs wordt gegeven aan de hand van
voorgescreven leerboeken. De moeilijkheden en
noodzakelijke aanwijzingen worden besproken in
s c h r i f t e l i j k e L e s s e n, waarin ook het in te
zenden werk wordt opgegeven, dat daarna door de
leeraren wordt nagezien en, voorzien van hun aan-
teekeningen, terug gezonden. Aangezien aan het be-
gin van de studie of den cursus voldoende lessen ge-
zonden worden, kan men geregeld doorwerken, ter-
wijl het correspondentiewerk de reis naar Nederland
heen en weer maakt. Zodoende is de afstand geen
bezwaar.

Uit de lijst der leeraren blijkt, dat zich daaronder
bevinden, Directeuren van inrichtingen van onder-
wijs, Lectoren aan universiteiten, Leeraren Middel-
baar onderwijs, Leeraren, Schrijvers van goede leer-
boeken en andere bekende theoretici en practici. De
wijze waarop het schriftelijk onderwijs gegeven
wordt, draagt de goedkeuring weg van tal van hoog-
staande lichamen en hoogstaande, tot beoordeelen
bevoegde, personen.

Gegeven worden:

Technische cursussen, vanaf 't begin tot de acten
middelbaar, verdeeld over de volgende onderafde-
elingen.

*Ambachtsonderwijs en voorbereidend technisch
onderwijs*: voor gezet en meester in timmeren, bank-
werken, electro-techniek, schilderen, meubelmaken
en verder cursussen voor behangers, tailleurs,
costumières, goud- en zilversmeden.

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM
Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

Machinisten onderwijs voor machinisten ter koop-
vaardij, machinisten voor klein, middel en groot be-
drijf, machinisten spoor- en tramwegen.

Zeevaartonderwijs voor stuurlieden en opleiding
M. O. akten.

Werktuigkunde voor teekenaars, bedrijfsleiders,
constructeurs en opleiding M. O. akten.

Electro-techniek voor monteurs, teekenaars, be-
drijfsleiders en opleiding M. O. akten.

Bouwkunde voor opzichter, tekenaar, onderbaas
en M. O. akten, terwijl speciaal gewezen wordt op
de B e t o n-cursussen.

Teekenakten voor de akte Lager en de Middelbare
teekenakten Ma, Mb, Mc, Mj, Mk.

De afdeling *H a n d e l s w e t e n s c h a p p e n*
omvat Boekhoudcursussen, cursussen Handelscorres-
pondentie, Schoonschrijven, Stenographie, talen van
belang voor handel en correspondentie. (Spaansch,
Maleisch, enz.)

De afdeling *T a l e n* heeft cursussen moderne ta-
len van het eerste begin af tot en met de M. O.-akte,
voorts oude Talen en Handelstalen, Stenographie,
moderne talen en talen van belang voor den tech-
nicus.

De afdeling *M a t h e s i s* (Wiskunde) leidt
voor de verschillende examens op. Van het begin af
tot en met de middelbare akte K.V., terwijl er ten
slotte nog een afdeling is, die opleidt voor ver-
schillende vak-examens, voor verschillende ambach-
ten en beroepen, voor verschillende eindexamens en
toelatings-examens tot diverse scholen en herhalings-
onderwijs geeft.

We treffen aan o.a. de opleiding voor verschillen-
de Handelsdiploma's, voor zoo ongeveer alle akten
L. O. onderwijs, voor de M. O. akten, Talen, Wis-
kunde, Boekhouden, Zeevaartkunde, Schoonschrij-
ven, Teekenen, Werktuigkunde, en voorts Leeraar
Handelscorrespondentie.

Zeer practisch zijn ook de cursussen voor de ver-
schillende Technische groepen, Ambachtslieden,
Machinisten, Stuurlieden, Werktuigkundigen, Elec-
tro-technici, Bouwkundigen.

Een ieder, hetzij hij onderwijzer is, dan wel be-
hoort tot den handels- of technischen stand, zal onge-
twijfeld er een cursus bij vinden, dien hij gaarne zal
willen volgen, hetzij voor eenig examen, ambt of
beroep of om meerdere kennis te erlangen. Ook zijn
er zeer geschikte cursussen voor hen, die eenig
examen in hun verloftijd in Holland zouden willen
afleggen (bestuurs-ambtenaren, officieren, leeraren,
onderwijzers, enz.) en die in Indië geen gelegenheid
of lust voor mondeling onderwijs hebben, terwijl wij
ten slotte nog wijzen op de goede gelegenheid, die
hier geboden wordt voor hem, die voelt, dat hij zich
voor zijn betrekking, ambt, beroep of betrekking
theoretisch sterker moet maken.

Aangezien het onderwijs, gegeven door de Vereei-
gung voor Correspondentie-Onderwijs zeer algemeen,
veelzijdig en bovenal zeer nationaal is, getracht
wordt het mondeling onderwijs nabij te komen —
door het toepassen van een deugdelijk systeem — ver-
meenen wij vrijmoedig den raad te kunnen geven,
een proef met een der cursussen te nemen. Aange-
teekend wordt echter, dat om de correspondentie te be-
spoedigen, men duidelijk hebbe te vermelden, het-
geen verlangd wordt, Boekhouden, Talen, Techniek,
Wiskunde, enz., terwijl openhartig moet worden me-
gededeeld, wat en van welken omvang de vroegere
studies waren, wat de levensomstandigheden zijn,
wat de plannen voor de toekomst, opdat de onder-
wijzer nauwkeurig wete, h o e de leerling staat en
w a t deze wil bereiken. Bij dit onderwijs treedt dus
de persoonlijkheid meer op den voorgrond dan bij
klassikaal onderwijs en kan daarmee geheel rekening
worden gehouden.

Waar tegenwoordig blijkt, dat ambtelijke inkom-
sten en pensioenen over het algemeen niet meer vol-
doende zijn om in het levensonderhoud te voorzien,
wordt hier uitkomst geboden, door het middel aan de
hand te doen zijne positie in de toekomst te kunnen
verbeteren. Verder om op minder kostbare wijze, b.v.
op afgelegene plaatsen, zijn kroost de noodige kennis
bij te brengen.

Firma H. RAHR, Utrecht

AGTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
OPGERICHT 1835.

Piano- en Muziekhandel.

Toko Samoea Ada

JOH. H. MOHRMANN 80

Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen en volgende
week leverbaar:

Mie
Goela djawa
Assem
Kroepoek oedang
Ketjap Benting I
Kemirinoten
Laos
I Kan Spat
Gelassie
Temoe Lawak

Orders s.v.p. nu reeds inzenden.

N. V. MEUBELFABRIEK V/H LE COINTRE & CO.

Ameublementen
Bétimmeringen
Gordijnen
Tapijlen

Modelhuis: Oude Molstraat 32
'S-GRAVENHAGE

GEBRS. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste

Engelsche Stoffen

in groote keuze voorradig.

Uitrustingen voor Indië

..... Melkinrichting .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

J. M. van KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabrik van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 198
's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

TOKO BOGOR

Suezkade 122^B Telefoon 3472
DEN HAAG. 1328

Gearriveerd p. Jan Pieterszoon Coen
diverse
Rijsttafel-
ingrediënten

Tevens
zeer voordeelig
Goalpara Thee.

Ardja Sarie Thee fl. 1.40 p. pond.
Huishoud „ - 1.20 „ „

„DE BIJENKORF”

:: Lunch- en Tearoom ::
Koude- en Warme Schotels 13

WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
Uitsluitend Indische Tafel.

Directeur: J. VAN GEEMERT. 163

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Het sedert 1911 gevestigde
Indisch Restaurant „Waroeng Djawa”
Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882
heeft geen filialen. ➔
UITZENDING VAN DINERS. 19

Hotel VAN DEN ABEELLEN
SCHEVENINGEN
Het geheele jaar geopend.
Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
Aanbevelend, P. ENGELS. 17

Maison van Wijk
Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
Dejeuners, Diners en Soupers.
135 **KOUDE EN WARMESCHOTELS.** J. H. M. KOETS

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Waar een goede, vaste wil en de noodige aanleg aanwezig was, heeft het onderwijs per correspondentie den betrokkene geholpen en het door hem verlangde doen bereiken. G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Geestelijke Centrales.

„Op het merkwaardige Javaansche Cultuurcongres, verleden jaar te Solo gehouden, zijn geestelijke waarden uit West en Oost tegen elkander opgewogen, zonder dat men het over de uitkomst der vergelijking eens is geraakt.” Aldus de „Loc.” in een hoofdartikel.

Een feit is het, vervolgt Schr., dat de leermeester niet alleen aan, maar ook van den leerling leert. „De aanraking met ieder volk ontsluit een nieuwe wereld aan hem, die geest en gemoed onbevengden opent. En zonder nu te zeggen, dat elke Oostindeganger is thuisgekeerd met den befaamden „breeden blik”, zoo valt niet te betwijfelen dat Nederland, het land der kleine maten en verhoudingen, zich door zijn koloniaal bezit wijdere horizonnen zag getrokken; dat zijn geestkracht gescherpt werd door de taak om moeilijke en ongedachte koloniale problemen op te lossen, waarbij het met geen buitenlandsche ervaring te rade kon gaan; dat de volksfantazie, beperkt door de enge grenzen der lage landen, in zijn vluchten naar het Oostersche Onbekende zich vertrouwd heeft gemaakt met de gedachte, dat niet overal dezelfde gang is der jaargetijden, niet overal door het leven hetzelfde ritme dreunt, niet overal dijken volgen op dijken en kanalen op kanalen.” Elke in de kolonie in leidende positie geplaatste Nederlander heeft in zekeren zin een zendingstaak te vervullen, als pionier uit een andere beschavingswereld; voor de geestelijke winst, in de Kolonie in overvloed te maken, geve hij dus iets terug aan het land. „Hoe rijker zijn kennis van land en volk, des te gemakkelijker zal hij opsporen hun geestelijke nooden en behoeften, des te doeltreffender zal hij op maatschappelijk gebied in opheffenden en ontwikkelenden zin werkzaam kunnen zijn.”

Velen komen in Indië met een parate kennis van land en volk. Planters, zendelingen en onderwijzers komen door de praktijk tot deze kennis. Anderen putten hun kennis uit de boeken, al houdt hun beroep hen verwijderd van de Oostersche Maatschappij. Vooral in de groote steden leeft er echter een sterke en invloedrijke groep, die als gematigd-overschilligen, als toeschouwers het kleine stuk Indische leven waarnemen, dat zij te aanschouwen krijgen. Hun geestelijke winst is gering; zij geven niets of weinig aan Indië terug.

Hoe zou echter deze groep van stedelingen, voor een groot deel gevormd door kooplieden, bankmannen en ambtenaren der bureaux, die kennis kunnen vergaren? Meestal ontbreekt hun de tijd voor omvangrijke studie uit de schaarsche bibliotheken, terwijl debat-avonden over Indische problemen, zooals „Koloniaal Studien” biedt, hun Indië zelf niet nader brengt. Films van het Indische leven daartoe geschikt, ziet men daar niet; voordrachten over Indië, in opvolging een beeld gevend van de Indische werkelijkheid, worden daar zelden gehouden.

„In Indië, concludeert Schr., ontbreekt datgene wat in Nederland de laatste jaren zulk voortreffelijk ontwikkelingswerk doet: een..... Koloniaal Instituut”.

Schr. is getroffen door de uitbreiding, welke de nuttige werkzaamheden dezer Vereeniging, blijkens het 8e jaarverslag over 1918, alweder hebben ondergaan. Het Instituut beschikt over een zich steeds uitbreidende verzameling van uitgezochte foto's; zijn filmcollectie wordt voortdurend aangevuld en herzien; het liet natuurgetrouwe beeldengroepen van Inlandsch volksleven vervaardigen, riep een organisatie in het leven voor het houden van voordrachten, welke in haar samenhang een zoo volledig mo-

Restaurant KOLLÖFFEL
HEERENGRACHT 241 tusschen Gasthuismolensteeg
en Raadhuisstraat.
AMSTERDAM - TELEF. N. 4390.
PLATS DU JOUR VAN 12-1.30 UUR. 116

Diners van 4-8 uur à f 1.40 (omvattende Soep of voorgerecht, Vleesch of Visch, Groenten, Aardappelen en Dessert).
ABONNEMENTSBOEKJES van 10 coupons f 13.—
Zondags geopend van 4.30 tot 7.15 uur.

gelijk beeld van Indië geven en laat over tal van koloniale onderwerpen samenvattende verhandelingen verschijnen, den grondslag aldus leggend voor praktisch bruikbare koloniale handboeken. Velen, die zich een werkkring kiezen in de kolonie, bereiden zich hiertoe voor met gebruikmaking van de leermiddelen van het Kol. Instituut in het moederland. Doch in de kolonie zelve zijn deze leermiddelen niet minder op hun plaats.

In Indië's groote steden weet men weinig van Deli; in Deli weet men weinig van Java. Gering is de voorstelling, die men er heeft van die prachtige „Groote Oost” in de wijde zeeën van onzen Archipel. „Naarmate Indië zich meer als politieke eenheid gaat ontwikkelen, is het toch juist zoo noodig dat ook hier op ruime schaal deugdelijke kennis van Indië wordt verbreid.”

De werkzaamheid van het Koloniaal Instituut is, gezien de Statuten, niet aan het moederland gebonden, vervolgt Schr.

„Het arbeid reeds in de Kolonie door haar organen: het Oostkust van Sumatra-, Atjeh-, Minangkabou, Zuid-Sumatra-, Bali- en Molukken-Instituut, welke de kennis van bepaalde gebieden beoogen te systematiseren en ter plaatse opsporen wat ter plaatse dient te worden gezocht.

De Vereeniging beschikt dus dientengevolge over vertegenwoordigers in Indië. Dezen zouden reeds kunnen beginnen de publicatiën omtrent de bepaalde gebieden, welke zij bestudeeren, ook in Indië op doelmatige wijze te verspreiden.

Maar het beste ware natuurlijk een organisatie, bizonderlijk bestemd om datgene wat het koloniaal instituut thans in het moederland, en uitsluitend in het moederland, verricht, ook zooveel mogelijk in de kolonie tot stand te brengen, zoodat hier iedere plaats van eenige betekenis zijn geestelijke centrale krijgt.

Zoo werd dan Indië niet alleen aan het moederland, maar ook aan Indië beter en juist bekend. Tot profijt van beide.”

De Soendaneesche vrouw.

De hoofdred. van de „Java-Bode”, tijdelijk te Soemedang, deelt over haar o.a. het volgende mede: Betaaldag was het op de thee-onderneming. De theeplukkers zaten neergehurkt in de loods. Ze leken gedachteloos, met haar vagen blik en het starend-kijken. Die vrouwtjes waren als verwaarloosde, verarmde kinderen. Vergeefs was het zoeken naar iets jeugdigs, iets levendigs; de Soendaneesche vrouw, bekend, beroemd zelfs om haar bevalligheid was hierbij niet te ontdekken. „Niets dan verschrompeld gezichtjes met ouwelijke trekken, met een was van levensmoeheid en levensverschilligheid. Er waren kinderen bij, zonder jeugd, als oude vrouwtjes al, wier leeftijd niet te schatten scheen. De bevalligheid had geen plaats meer gevonden in de ingedrongen ruggen, in het lichaam, gekweld door het te jonge moederschap. Als een troep lastdieren gewoor aan zwaren arbeid, berustend in hun lot, zich onderwerpen aan wat niet te veranderen lijkt,” zaten zij daar.

Schr. merkt echter op, dat het zeer goed mogelijk is, dat hij zich een andere voorstelling van den toestand der vrouwen maakt, dan hij werkelijk is. Wellicht schuilt er meer opgewektheid onder, wellicht vinden zij haar lot heelemaal niet zoo verschrikkelijk. „Haar leven, omsloten door de desuwaar zij opgroeiden, al spoedig in de tuinen werkende, trouwden, moeder werden, uit het huis van den eenen echtgenoot verjaagd en weer door den andere opgenomen, is dat van geslacht op geslacht, vastgesteld door adat, gewoonten of overgeërfde begrippen.”

Het lot van de Soendaneesche vrouw is de toekomst van het Soendaneesche volk, vervolgt schr. Voor zijn ontwikkeling moet het beschikken over krachtige, gezonde moeders. „En het Soendaneesche meisje, nog een kind-zelf, wordt tot moederschap gedwongen, bijna zonder levenskracht.” „Elke geboorte moet een opbouw zijn, niet een teruggang.”

HOTEL-PENSION PHILADELPHIA
LEIDSCHEN KADE 94, tegenover het Leidsche Boschje.
AMSTERDAM - TEL. Z. 3275.
Zeer aanbevelenswaardig voor Indische Families.
DAGELIJKS RIJSTAFEL.
INDISCH EN EUROPEESCH RESTAURANT.
KAMERS MET EN ZONDER BADKAMER.
Lift. Centr. Verwarming

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
Amsterdam 143
72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Tel. 4060 **MAISON VAN RIJN** Meermalen
- Haag - BEKROOND
CUISINIERS
Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
Dejeuners, Dinners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
Varié, Mayonaises, Salades, Koude en
Warme Schotels, enz. enz.
Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Tarief Dinners

Hoogst zindelijk bereid, van de beste
ingrediënten, aan huis bezorgd :-

Dinners à f 0.90
Vleesch
Groenten
Aardappelen

Dinners à f 1.-
Vleesch
Groenten
Aardappelen
Toespisjs

Dinners à f 1.60
Vleesch
Groenten
Aardappelen
2de Vleesch, Visch
of gevogelte
Compôte.
Toespisjs

Met bijlevering van SOEP worden
de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES

verkrijgbaar voor 24 Dinners tegen Gereduceerde Prijzen.
24 diners à f 0.90 f 20.50, 24 diners à f 1.- f 23.-
24 diners à f 1.60 f 37.50, 24 porties soep . . f 5.-
Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
f 2.50 p. couvert.
Menu op aanvraag verkrijgbaar.
Verzoeken bussen te weigeren met verbroken contrôle-sluiting.

Het leven moet worden voortgezet in telkens
krachtigere geslachten. Elke langdurige onderbre-
king van die stijgende lijn leidt tot een teruggang.
En dien teruggang zien wij bij de Soedaneesche
moeder en reeds bij het Soedaneesche volk." Al is
het eeuwen zoo geweest, het einde draagt de last,
zoo ook hier.

Schr. besluit: „Elk volk gaat ten gronde, welks
leven niet op goede zedelijkheids wetten en begrip-
pen is opgebouwd. En de plaats, welke de vrouw
bij een volk inneemt, wijst het peil der beschaving
van zulk een volk aan, ook al houden wij daarbij
rekening met de godsdienstige opvattingen van zulk
een volk. En waarlijk beschaving is ver te zoeken
bij een volk, bij wien de vrouw, bijna altijd, van
hand tot hand gaat, niets meer is dan een verbruiks-
voorwerp, waarvan men zich kan ontdoen, wanneer
men wil, waar de huwelijks wetten zóó zijn inge-
richt, dat de man zijn vrouw verjaagt als het hem
lust en een andere hem meer behaagt. Zulke toe-
standen moeten wel tot zedeloosheid leiden, vooral
waar de vrouw rechteloos staat en de man met een
„soerat-lepas" (ontslagbriefje) van haar af is. Het
verderf der geslachtsziekten onder het Soedaneesche
volk wordt gezegd zeer groot te zijn. Onder de thee-
pluksters waren velen met een gelaat vol lijden en
met de kleurloosheid en de doorschijnende bleekheid
van de tuberculose. En zij zijn de eenigen niet!"

De Zending in Indië.

Onder de ondertekenaars van de circulaire en
den oproep om hulp in den geldnood van de vier
samenwerkende zendingscorporaties, aldus deelt de
„Java-Bode" in een hoofdartikel mede, worden ge-
vonden de heeren Mr. Cort van der Linden, S. P. van
Eeghen, Mr. D. Fock, Jhr. mr. A. C. D. de Graeff,
dr. C. W. Jansen, dr. E. B. Kielstra, H. H. van
Kol, Mevr. M. C. Kooij—van Zeggelen, Mr. J. de
Louter, Mr. R. Mees, H. F. Tillema, Mr. C. van
Vollenhoven. Reeds meermalen werd in de „Java-
Bode" over het groote nut van de zending voor
Indië geschreven: „De zendingen hebben overal
prachtig werk verricht. Zij waren de pioniers, die
in de meest onherbergzame oorden met gevaar voor
eigen leven wat beschaving kwamen brengen. Zij
hebben meegewerkt om ons gezag te versterken en
den Nederlandschen naam te doen eerbiedigen." In
den oproep om hulp wordt terecht gezegd: „Wij
doen een beroep op hen, die met ons, er van over-
tuigd zijn, dat het ineenzakken van dit zendings-
werk een rechtstreeksch nadeel zou wezen voor de
inheemsche bevolking van Indië, aan wier geestel-
ijke en morele ontwikkeling en aan wier stoffelijke
welvaart de verbonden corporaties zoo onvermoeid
en zoo onbaatzuchtige werken. Een hoog nationaal
belang is er bij betrokken — en tevens het belang
van onzen goeden kolonialen naam —, dat deze
ramp worde voorkomen." Schr. haalt vervolgens
aan het oordeel van Dr. E. B. Kielstra over den
zendingsarbeid in Nias en in de Bataklanden:

Dr. K. komt op tegen de bewering, dat „de be-
keering van den Inlander moeilijk anders dan op-
pervlakkig kan zijn en uitsluitend voor het uiterlijk,
om de materiele voordeelen geschiedt". Dr. K.
schreef o.m. in het „Hbld.": „Zou het waar zijn,
dat „velen in den lande" zoo oppervlakkig oor-
deelen? Ik kan het bezwaarlijk gelooven. Het zou
dan wel zaak zijn, dat zij zich eens persoonlijk gin-
gen overtuigen van de toestanden in de streken,
waar de zendingen, als ware pioniers der bescha-
ving, der Inlandsche bevolking zoo grooten zegen
hebben gebracht. In die streken — laat ik slechts
wijzen op de Tobalanden en Nias, waar het beke-
ringswerk nog van betrekkelijk recenten datum is
—, waar onder den invloed der zendingen aan
de onophoudelijke binnenlandsche oorlogen, aan
kanibalisme en koppensnellen, aan allerlei andere
barbaarsche gewoonten een einde is gemaakt. Welk
materieel voordeel zou de Bataks of de Niassers er
toe hebben kunnen brengen, aldus van hunne
adats af te gaan en de leiding der zendingen te
aanvaarden? Een Nederlander, van welken zin hij

persoonlijk ook zij, moet het toejuichen dat, door
den zendingsarbeid, een zachtere geest, een geest
van christelijke liefde, de bevolking doordringt. De
staatsman beseft dat alleen op die wijze enigszins
de uitbreiding van den Islam wordt beteugeld, en
dat geene Inlandsche bevolking zich eerder dan
eene christelijke bij het Nederlandsche gezag aan-
sluit: de letterkundige, de geograaf, de ethnoloog
erkennen het belang van hetgeen de zendingen
voor de kennis van taal, land en volk hebben ver-
richt."

Tevens vermeldt Schr. dat Dr. van Höeyell, die op
Indisch gebied der liberalen voorganger is geweest,
steeds op de uitbreiding der zending heeft aangedron-
gen. In 1848 schreef Dr. van H. met het oog op
de ellendige toestanden in Nias: „Begin met de
Niassers te beschaven, christelijk te beschaven; vorm
het opkomend geslacht tot andere, meer ontwikkel-
de, beter onderwezen menschen; richt scholen op,
stort in de harten der Niassche jeugd de zaden van
godsdienst en zedelijkheid, leer hun op andere wijze
hun voedsel en kleeding te vinden dan door stroop-
tochten en menschenroof; in één woord, hervorm
hunne maatschappij door het Christendom."

De „Java-Bode" besluit: „Door het Christendom!
Naar het voorbeeld van Van Höeyell zeggen „ook
zij, die zich aan kerkelijke dogma's of vormen min
of meer ontgroeid achten: de zending is een zegen
voor velen; ieder steune haar naar de mate zijner
krachten!"

Natuurmonumenten en.

Een natuurmonument is een terrein, dat om zijn
wetenschappelijke of aesthetische waarde voor ver-
nietiging bewaard moet blijven, lezen wij in het
„Soer. Hbld."

Bij een Gouv. Besluit van Februari 1919 werden
reeds 24 terreingedeelten, over den geheelen ar-
chipel verspreid, als natuurmonument aangewezen;
het 2e besluit van Juli 1919 heeft dit aantal op 55
gebracht.

„Een voorbeeld van een echt natuurmonument in
de ruimste beteekenis van het woord is bijv. het
schilderachtige bergmeer Pendjaloe met het eilandje
Noesagede, gelegen bij Tasikmalaja, waar buiten de
bestaande wegen en oude begraafplaatsen niets ge-
kapt of gesnoeid mag worden, zelfs geen hout ge-
sprokkeld, of onkruid uitgehaald, waar geen vogels
geschoten of vlinders gevangen mogen worden, kort-
om waar de natuur ongehinderd haar loop volgt,
zonder dat een menschenhand er eenige verande-
ring in mag brengen." Van onschatbare waarde is
dit ongerepte terrein voor de studie van de natuur.

Alle 55 natuurmonumenten behooren tot het lands-
domein; de betrokken plaatselijke ambtenaren van
het gouvernement dragen zorg voor de nakoming
van de verbodsbepalingen betreffende vernieling,
diefstal, jacht, enz. op dit terrein. De voornaamste
dezer natuurmonumenten zijn:

de beroemde Zandzee bij Tosari; de heuvel bij
Lembang met het graf van Junghuhn, met prach-
tig uitzicht op de hoogvlakte van Lembang; de
schilderachtige Bantimoerong-waterval bij Makas-
sar; het Telagabodas-meer bij Garoet; een paar
boschgedeelten bij de Wijnkoopsbaai; een terrein
op 't Jangplateau, en een deel van het geologisch
interessante eiland Krakatau.

Het blad besluit: „Indië mag trotsch zijn op een
Regeering, die toonde een vooruitzienden blik en
een open oog voor natuurschoon en wetenschappe-
lijk onderzoek te hebben, want geen land in de
tropen kan bogen op zoo'n groot aantal natuurmo-
numenten, waarvan verscheiden van internationale
beteekenis zijn."

Suriname.

Nog steeds druppelt het na. Nu is het 't *Leidsch
Dagblad* van 18 October, dat boven het uitgeknepen
worden als een citroen door den Minister van Finan-

Firma Gez. DE GRIJS

BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322

Specialiteit in

Uitzetten en Luiersmanden

Restaurant VAN DER PIJL

147

PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant

„Central"

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ

geeft weder dagelijks van 3.30 tot
5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & Z

Hôtel „de Oude Doelen"

Pavillon „Oude Doelen"

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

Thé Concert - Diner Concert
Soupe Concert

American Bar

Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Dinners, Soupers

Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

RESTAURANT 1e ETAGE, Ingang No. 17, Tel. Int. 2479

Plat du jour

Dinners

A la carte

RESTAURANT KNAPPSTEIN

VLAMINGSTRAAT 15-17 - 's-GRAVENHAGE

PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15. KOUDE EN WARMESPIJZEN

134

CHIRURGISCHE INSTRUMENTENFABRIEK
MARTIN LOTH

Westerstraat 14 UTRECHT (Holland)

SPECIALITEIT Complete installatie van Operatie-
Sterilisatie- en Verbandkamers, Instrumenten-
kisten voor schepen, Plantages en Mijnen

Export O. en W. Indië, Z.-Afrika - Catalog. op aanvraag

HOLLAND HOTEL

tegenover de Wagenbrug

Restaurant à la carte en pension

DEN HAAG

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 100.000.000.-
(t. w. : kap. f 75.000.000.— en reserve f 25.000.000.—.)

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Purmerend
Alphen a/d Rijn	Gouda	Schagen
Amersfoort	Gorinchem	Schoonhoven
Apeldoorn	Groenlo	Slidrecht
Arnhem	Groningen	Sneek
Assen	Haarlem	Stadskanaal
Barneveld	Harlingen	Terneuzen
Bodegraven	Heerenveen	Tholen
Boreulo	Helder (den)	Tiel
Boskoop	Hengelo (O.)	Uithoorn
Coevorden	Hoogeveen	Utrecht
Culenburg	Hoogezand	Veenendaal
Delft	Hulst	Vlissingen
Den Burg (Texel)	Katwijk	Wildervank
Deventer	Leenwarden	Woerden
Doetinchem	Leiden	IJmuiden
Dokkum	Lochem	Zeist
Dordrecht	Middelburg	Zierikzee
Drachten	Nijmegen	Zutphen
Ede	Oostburg	Zwijndrecht
Franeker		

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incurante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 21a - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO's.

Met 1 da opzegging	3	0/0
Met 3 maanden opzegging	3 1/2	0/0
Met 1 jaar opzegging	4	0/0

Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING.

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door 50 stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

ciën de voorkeur geeft aan het verkoopen van onze West-Indische koloniën.

Het *Leidsch Dagblad* vertrouwt even goede bewaker van Nederlands eer en goeden naam als wat ook te zijn, ook wanneer het een lans wil breken voor de verkoop-idee. Gaarne nemen wij deze verzekering aan, maar wij kunnen de opmerking niet terughouden, dat het blad niet schijnt in te zien, hoe heel de wereld den neus voor ons optrekt om ons azen op Amerikaansche milliarden.

In plaats van dankbaar te zijn, dat wij zoo goed aan den wereldbrand ontsnapt zijn en gelaten de kosten te dragen die gemaakt zijn om dat te bereiken, in plaats van — als heel de wereld — te trachten door eigen kracht de moeilijkheden, die een gevolg zijn van den wereldoorlog, te boven te komen, willen sommige Nederlanders niet alleen een ander land laten opdraaien voor de betaling onzer crisisuitgaven, enz., maar zij verlangen zelfs eenige milliarden over te houden.

De oorlog schijnt alle gevoel van betamelijkheid, alle schaamtegevoel gedood te hebben. Wij voor ons, zijn dan ook overtuigd, dat het geschreeuw om de Limburgsche kwestie bij een deel onzer landgenooten niets dan huichelarij is en dat zij zouden toe-happen, indien voor dat stukje Zuid-Limburg eenige milliarden — al zijn het dan maar francs — werden geboden. Dezelfde lieden, die het uitlokken van een volksstemming in Limburg als landverraad uitkrijten, bevelen zonder blikken of blozen den verkoop onze koloniën, die een deel van het Rijk uitmaken, met aandrang aan.

Onze crisis-schuld bedraagt nog geen twee milliard. Maar met dit bedrag is men niet tevreden. Die domme Amerikanen bieden zeven milliard — dollars? — „voor onzen West-Indischen rommel.” Waarom zouden wij dat aardige sommetje niet accepteren? Terwijl alle landen van Europa in geldzorgen zitten, konden wij ons dan zorgeloos in weelde baden.

L'appétit vient en mangeant.
Het *Leidsch Dagblad* — een even goede bewaker van Nederland's eer en goeden naam als wat ook — heeft hooren mompelen van een koopsom van 5 à 7 milliard. „Bij ernstig polsen zou deze som wellicht nog wat hooger worden”, merkt het blad dan op, daarbij blijk gevende van prijszwaardige bescheidenheid. „Wat hooger”. Bij ernstig polsen. Bij krachtig aandringen wellicht veel hooger.

Bah! het is dégoutant.
Waarom maakt de Regeering toch geen eind aan dat misselijke geschrijf door mede te deelen of de Amerikaanse Regeering al dan niet een bod heeft gedaan voor onze W.-I. koloniën? Is er geen lid in de Tweede of de Eerste Kamer, die daaromtrent een vraag tot de Regeering kan richten? Men zal het toch met ons eens zijn, dat het hunkeren naar Amerikaansche milliarden ons verachtelijk maakt in de oogen van heel de wereld.

Woensdagmorgen — 22 October — heeft mevrouw van Heerdt tot Eversberg het op het Koloniaal Onderwijscongres o.m. gehad over de luiheid van de negers in Suriname. Baron van Asbeck — de oud-Gouverneur — heeft de bewering afdoende weerlegd. Na al hetgeen wij in dit blad over deze beschuldiging bij herhaling geschreven hebben, behoeven wij daarop niet terug te komen. Wil mevrouw van Heerdt iets meer weten van de Barbadiasche negers, zij leze wat Jhr. van Reigersberg Versluys in *De Ingenieur* van 29 Febr. 1908 over hen schreef, in tegenstelling met onze Surinaamsche negers.

Nu er over heel de blanke wereld een luiheidsgolf trekt, had mevrouw van Heerdt geen ongeschikter moment kunnen kiezen om over de luiheid van negers te klagen.

Ook in Suriname zijn er die klagen, dat de dames — de mode volgende — eenige vierkante centimeters (of decimeters) meer van haar huid te zien geven dan vroeger. X. klaagt in *De Surinamer* van 7 September: „Het is dan ook bar dat het vrouwengeslacht

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendikkade 79. 214
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten.
Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's.
Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pe-
kalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore,
Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 18.800.000.-

bezig is zich zelf totaal neer te halen. Alle eerbied en respect voor de vrouw gaat totaal verloren. Ik geloof dat men eenvoudig liever naakt dan goed gekleed wil gaan. Ik vraag ook in gemoede: Vrouw, waar is Uw eerbied voor uw lichaam, waar is uw zedigheid gebleven, waar is uw kieschheid? Wat blijft toch over van de zoo schoone vrouwelijke deugden, waar elke man eerbied voor heeft?”

XX. in *De Surinamer* van 11 September zegt: „Wat die lichte kleederdracht betreft, ik voor mij geloof niet, M. de R., dat de dames, die er zich aan wagen daarmee bepaald onzedige bedoelingen hebben. Dit kan alleen het geval wezen bij vrouwen van verdacht allooï.

Ik geloof, dat het velen harer te doen is de aandacht van hun onbeduidend of leelijk gelaat af te trekken, meenende met bloote hals en naakte schouders en borst nog een goed figuur te slaan.”

Hier is blijkbaar een diplomaat aan het woord, maar wij vreezen, dat de dames zich niet zullen laten verschalken.

In *Suriname* van 16 September neemt Periscopist in een geestig artikel de dames in bescherming. Hebben X. en XX. nooit een gala-bal bijgewoond, zouden wij willen vragen.

Wij herinneren ons een mop uit „Punch” of „Life”: Een zending uit Afrika woonde bij Lord zoo-en-zoo een groot diner bij. Het tekort aan kleeding der dames maakte den gastheer tegenover den zending eenigszins verlegen. „Gij zijt zelf Engelschman en kent de gebruiken onzer dames op het stuk van kleeding”, verontschuldigde hij, waarop de zending: „O, ik heb ze in Afrika veel meer gedecolleteerd gezien.”

Van de hand van den heer W. F. van Lier is te Paramaribo verschenen een boekje getiteld: „Iets over de Boschnegers in de Boven Marowijne.”
Wij komen daarop terug.

De *Bond van Surinamers in Nederland* hield Zaterdagavond 25 October j.l. in het Gebouw „Odéon” te Amsterdam, een lichtbeelden-avond over Suriname, verdeeld in twee groepen van bezoekers; de eerste groep van 7-8½ uur, de tweede van 9½-11 uur.

Voor goed bezette zalen werden Surinaamsche platen (in bruikleen afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam) door de firma M e r k e l b a c h geprojecteerd. De heer J. J. G e m m e l, voorzitter van den Bond, lichtte de beelden toe.

Achtereenvolgens werden behandeld: Paramaribo en omstreken, de verschillende bevolkingsgroepen, 200-als inlandsche vrouwen, Britsch-Indische en Javaansche immigranten, Boschnegers en Indianen; daarna kregen wij beelden over het binnenland, de oerwouden en waterwallen, om te besluiten met die van goud- en balata-industrie, cacao-, suiker-, koffie-, bananen-, mais- en rijstcultuur.

Door middel van een geprojecteerde kaart van de kolonie bracht de spreker een duidelijke voorstelling aan omtrent ligging en grootte van Suriname.

Van de interessante platen noemen wij slechts: het ruime paleis van den Gouverneur, het forsche steenen gebouw van de Administratie van Financiën, de synagoges, de palmenlaan in den Cultuurtuin, het Landbouwproefstation, de typische bonte kleurschaakeeringen van de kleederdrachten der inlandsche vrouwen, de oerwouden, het overtrekken van waterwallen met booten, de savanna's, muskietvrije woningen, het winnen van goud en balata, verschillende interieuren van koffie-, cacao- en suikerplantages.

Een daverend applaus oogstte de spreker bij het vertoonen van een boschneger-granman (Gouverneur). Deze man kwam op het einde van het vorige jaar, door de verschillende stammen af-evaardigd, den Landvoogd te Paramaribo mededeelen, dat zij gehoord hadden van den menschonteeren wereldoorlog en vastbesloten waren hun leven voor dat van hun Pikiennisie (Hare Majesteit de Koningin) op te offeren, indien Nederland daarin betrokken mocht worden.

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23.

KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—

Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

HET ASSURANTIEHUIS— KEIZERSGRACHT 213 —
TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2145**AMSTERDAM**

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN

Directie: F. A. SOREL.

Deze goedgeslaagde avond is de eerste van eene reeks, die de Bond voornemens is gedurende dezen winter te Amsterdam te houden.

Curaçao.**Fonds tot verdediging van het vaderland en de koloniën.**

In Augustus 1914 is dit fonds gesticht, om daardoor de oorlogslasten te verlichten en zoo mogelijk ook de toekomstige verdediging van moederland en koloniën te steunen. Aanleiding hiertoe was de toezegging van eenen Amsterdammer om 10 pCt. van het vermogen, dat hij na afloop van den oorlog zou bezitten in 's Rijks schatkist te storten. In de *Curaçaosche Courant* van 9 October 1914 is een oproep tot toetreding tot de Nederlandsche onderdanen in Curaçao gericht, waaraan door eenige personen is gevolg gegeven. Men zie de *Curaçaosche Courant* van 23 en die van 30 October 1914, waarin mededeeling wordt gedaan van eene toezegging van 3 pCt. van de waarde der grondeigendommen van den toezegger en van eene van 8 pCt. van zijn inkomsten gedurende een jaar door een ander, telkens te betalen binnen twaalf maanden, nadat de vrede tusschen Engeland, Frankrijk, Rusland, Duitschland en Oostenrijk zal zijn gesloten. Ter herinnering!

De nieuwe rechtsbodeeling.

In ons nummer van 31 Juli l.l. hebben wij melding gemaakt van een stukje in de *Kroniek van het Weekblad voor privaatrecht, notarisambt en registratie* van 5 April l.l., waarin de lof van de Curaçaosche proces-rechtshervorming gezongen werd. Wij vonden daarin aanleiding Curaçao ten voorbeeld aan het moederland te stellen.

Nu komt echter Mr. J. A. Nederburgh in 't *Weekblad van het Recht* No. 10455 vertellen, dat deze regeling „nagenoeg letterlijk is overgebracht” van Nederland Oost-Indië, waar zij in 1901 is vastgesteld.

Intusschen is in een later nummer van het *Weekblad van het recht* (10459) een kort overzicht van deze bepalingen gegeven door S. B., die „alles bij-eengenomen” „uitmendend werk” noemt.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen**Emigratie.**

Wij mochten eenige publicaties ontvangen van het „Informatiebureau van de Nederlandsche vereeniging Landverhuizing”, met de toezegging in het vervolg meer dergelijke mededeelingen te zullen krijgen. De vereeniging doet een goed en volkslievend werk door hen, die er over denken elders een nieuwe levensbodem te zoeken, te waarschuwen voor de kwade kansen en voor te lichten omtrent mogelijke vooruitzichten. Zij doet het, blijkens de nu ontvangen stukken op zake-lijke wijze en met een durf, die dadelijk vertrouwen inboezemt.

In een kort bericht ontraadt zij naar Portorico te gaan. Het eiland is zoo overbevolkt, dat het zelf de emigratie van arbeiders heeft bevorderd en in den laatsten tijd ongeveer 12.500 man naar de Vereenigde Staten heeft vervoerd.

Is dit van minder belang voor onze landgenooten, daar wel niemand aan Portorico denkt, van rooter beteekenis is hetgeen over de werving voor Noord-Australië wordt gezegd. De Australische regering heeft nog geen regeling van 't emigratie-vraagstuk getroffen en verwacht voorloopig geen immigranten. Ten zeerste moeten de voorspiegelingen worden afgekeurd, die een thans in Australië zijnde Nederlander, aan zijn landgenooten geeft, om hen over vestiging in het „Northern territory” te doen denken. Vestiging is daarten eene male en ten sterkste af te raden.

Hetgeen 't informatiebureau uit „Handelsberichten” overdrukt om dezen raad toe te lichten, heeft onlangs bevestiging gevonden in het zeer eigenaardige bericht, dat de Europeesche bewoners van dat gebied de Britsche ambtenaren verplicht hebben hun werkkring op te geven en sloop te gaan naar Melbourne. Dit klopt wel met de karakterisering: De blanke bevolking, die er verblijft, is afnemende en bestaat uit de ruwste klasse arbeiders, meest van Russische of Italiaansche afkomst.

Wie echter toch naar eenig deel van Australië zou willen gaan, raadplege het informatiebureau: Bezuidenhoutscheweg 30, Den Haag, dat desgewenscht ook bemiddeling geeft om in correspondentie te komen met onzen consul-generaal te Melbourne.

Vermoedelijk om de hooge waarde, die 't bureau zelf aan Belgisch Kongo blijft hechten, is ons, met de nieuwe publicaties, nog een van November 1916 over de landverhuizing naar die kolonie gezonden. Het was een lange les in land- en volkenkunde, te lang, en te lesachtig o.i., overigens zeer leerrijk. Kongo is geen land geschikt voor immigratie. De economische toestanden zijn uitermate achterlijk en het leven is er zeer duur. Het is alleen maar mogelijk er als beambte of employé van een aldaar werkende maatschappij heen te gaan. In dat geval echter moet reeds in Nederland een contract worden aangegaan, waardoor de belangen van den betrokkene zoowel gedurende de reis, als tijdens het verblijf in Kongo behartigd en verzekerd zijn.

Alle ditmaal ontvangen gegevens zijn negatief. Dit kan de vereeniging niet helpen; zij heeft, haar roeping getrouw, te onderzoeken en te berichten, onverschillig of de uitkomst tot aanraden of tot afraden leidt.

Het Shantung vraagstuk.

De Chineseesche delegatie ter vredesconferentie heeft een memorie uitgegeven, een overzicht bevattend van de Chineseesche eischen betreffende het Shantung vraagstuk. Zij is een verdediging van de rechtstreeksche teruggave van het voormalige Duitsche pachtgebied Kiaochow, van den spoorweg Tsingtau—Chinan en van alle andere Duitsche rechten in de provincie Shantung aan China.

Duitschland wilde een punt in China bezetten. Een D. commissie had daarvoor de baai van Kiaochow uitgezocht. Een moord, in November 1897 in Shantung op 2 zendelingen gepleegd, gaf 't gezochte voorwendsel om 4 Duitsche oorlogsschepen met landingstroepen te zenden, die de kuststrook bezetten. De toestand, waarin China toen verkeerde, dwong de regering tot 't sluiten van de overeenkomst van 6 Maart 1898. China stond een pachtrecht voor 99 jaren toe op beide oevers van den ingang der Kiaochowbaai en op eenige eilanden, en 't stelde rondom Kiaochow een zone vast om den doortocht van Duitsche troepen mogelijk te maken, dit alles zonder zijn soevereiniteit prijs te geven. Duitschland kreeg 't recht twee spoorweglijnen in Shantung aan te leggen en de mijnen over 15 K.M. aan weerszijden van den spoorweg te ontginnen. 't Eerste gedeelte der memorie verhaalt verder kort de geschiedenis der Duitsch-Chineseesche aanrakingen vóór den grooten oorlog.

Het zwakke punt der Chineseesche zaak is het gemis aan verweer tegen de eischen en tegen 't optreden van Duitschland. Wanneer een Rijk zich niet te weer stelt tegen de aanmatiging van een andere mogendheid, wanneer het tegen 't in bezit nemen van gedeelten van zijn gebied niet krachtig ingaat en zich zelfs laat dwingen om ongewenschte overeenkomsten te sluiten zonder een slag of stoot te wagen, dan verzaakt 't eener zijner eerste en hoogste plichten. Wij hopen allen, dat de volkerenbond, voor wien de baker al in huis is, als een sterk, veelbelovend kind ter wereld zal komen, wij hebben eenig vertrouwen dat daardoor in 't volkeren-verkeer recht in plaats van macht zal kunnen gelden, maar toen de Duitsch-Chineseesche kwestie ontstond was die volkerenbond er in elk geval nog niet, China had toen waakzaamheid en weerbaarheid tot plicht. Doordien 't in dien plicht te kort geschoten is, is het willekeurige machtsmisbruik van Duitschland niet tot recht gemaakt, maar staan de vredesconferentie en de volkerenbond toch eigenlijk buiten de kwestie, die er een behoort te zijn tusschen China en Duitschland, of, daar Japan de taak op zich genomen heeft van Duitschland te verdrijven, tusschen China en Japan.

Hiermede is ook 't zwakke punt aangewezen, van 't tweede gedeelte der Chineseesche publicatie. China heeft niet zelf de taak op zich genomen om de Duitschers uit Shantung te verdrijven. 't Heeft dit aan Japan over gelaten, of juist het heeft er zich niet krachtig tegen verzet dat Japan zich in de plaats van Duitschland kwam stellen, 't liet Japan zelfs verder gaan en 't liet zich ook weer tot 't sluiten van een niet gewenschte overeenkomst dwingen, zonder een poging tot verweer.

De houding van Japan, dat de gelegenheid niet eerst aan China bood om van de Duitschers terug te nemen, wat deze zich hadden toegeëigend, kan veroordeeld worden, maar waar China weer niet zorgde waakzaam en weerbaar te zijn, is 't zeker betwistbaar of het recht heeft nu de gesloten overeenkomsten voor den Volkerenbond als van geen waarde te verklaren, omdat zij afgedwongen zouden zijn. Japan heeft in hoofdzaak niet tegen China, maar tegen Duitschland gevocht.

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.

Kromme Nieuwe Gracht 20 UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.

Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkuis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW
W. RIJKSEN GZ. - 211**Nederl. Handel-Maatschappij.**

Gestort Kapitaal . . . . . f 60.000.000.-

Statutaire Reserve . . . . . - 11.595.462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Honkong en Shanghai. 120

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

Algemeen Assurantiekantoor DE BAS

Fluweelen Burgwal 6 - DEN HAAG - Telefoon H. 4659

Bezorgt U elke gewenschte verzekering op de billijkste conditiën. 225

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.- Twintig Kantoren 107

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan. 207

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumerieën, eau de cologne, patent-medicijnen.

f 23.000.000.-

Omdat de

Z. H. V.

Weteringkade 41

's-Gravenhage

geen enkel beperkende bepaling in haar voorwaarden heeft kon zij reeds zulk een belangrijk bedrag aan collectieve verzekering

tegen ziekte afsluiten. 55

HOEKER & ZN.

Uitsluitend adres Heerengracht 435-437

Goud - Zilver

Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM 192 Telefoon 309 Noord

De Algem. Spaarverzekering
 Anna van Saxonplein 3
 's-Gravenhage
 Oppericht 1907

COÖPERATIEF SPAARSYSTEEM

In 1918 alléén, ingeschreven voor bijna Twee Millioen Gulden 199

Vraagt gratis Brochure!

NED.-IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ
 OPPERICHT IN 1857.

KAPITAAL (geheel geplaatst en volgestort) f 25.000.000.—
 RESERVE. f 5.600.000.—

Hoofdkantoor: BATAVIA.

AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang, Semarang, Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon, Macassar, Djokdja, Medan, Tegal.

AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
 Keizersgracht 573/5 Prins Hendrikplein 14

**BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN
 UITVOERING VAN EFFECTENORDERS**

RENTE VOOR DEPOSITO's

m. 1 dag opzegg. . . 2 pCt	gedur. 3 mndn vast 3 pCt
m. 10 dagen „ . . 2 1/4 „	gedur. 1 jaar vast. . . 4 „
gedur. 1 mnd vast 2 1/2 „	

Th. A. A. SIMONIS,
 GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.
 TELEFOON 2535. DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

GEBR. HERS

Tuin-Architecten
 JAVALAAN 27
 HILVERSUM

bevelen zich aan voor Aanleg van Tuinen en Buitenplaatsen

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:
 Hoefkade 556—564
 hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE TELEFOON H. 9380

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kweekerij 140
 CLINGENDAAL
 Eigen Kweekerij Den Haag

ten, hierdoor is de verhouding o.i. een andere geworden. China vraagt de teruggave omdat 't pachtgebied Kiaochow, met baai en eilanden, altijd deel heeft uitgemaakt van 't Chineesch grondgebied. De bevolking van de provincie Shantung, van 38 miljoen zielen, kenmerkt zich door gehechtheid aan China en vaderlandsliefde. Zij is de geboortegrond van Confucius en Mencius, en de bakermat der Chineesche beschaving. De dichte bevolking maakt den strijd om 't oestaan moeilijk, een bijzondere buitenlandsche invloedssfeer zou tot een onrechtvaardige uitbuiting der Chin. bewoners leiden. Shantung kan Noord China economisch beheerschen strategisch beheerscht de Kiaochowbaai een der toegangen van N. China.

De opvatting in de Memorie uitgedrukt, dat de kwestie slechts op één bevredigende wijze is op te lossen, n.l. doordien de Vredesconferentie het pachtgebied, tegelijkertijd met den spoorweg en de andere rechten, aan China terug geve, houdt er geen rekening mee, dat al die heilige rechten en die hooge belangen China geen druppel bloed waard zijn geweest, in den tijd dat eigen verweer voorwaarde was van megegeteld te worden in de rij der zelfstandige mogendheden.

Wij wenschen niets beters dan de teruggave van dit inderdaad echt Chineesche land aan China, wij hopen dat Japan hiervoor ook te vinden zal zijn, want anders ligt daar een zekere bron voor blijvende wrijving. Wij voelen dus ook mee met de Amerikanen, die de Shantung-kwestie in dezen geest opgelost willen zien. Om China echter te doen inzien en erkennen dat 't te kort is geschoten in waakzaamheid en weerbaarheid, zou 't ons niet ongewenscht voorkomen, dat de teruggave door Japan, dat door den sterken arm en 't oorlogsrecht tijdelijk in de rechten van Duitschland getreden is, geschieden zal.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Jan Pietersz. Coen. Bescheiden omtrent zijn verblijf in Indië.

In het vorige jaar nam het bestuur van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde te 's-Gravenhage het besluit om den driehonderdsten verjaardag der verovering van Jacatra met de uitgave van een werk te vieren, waarin alle bescheiden, afkomstig van Jan Pieterszoon Coen, of betreffende zijn leven en bedrijf, volledig zouden zijn opgenomen. Aan Prof. Dr. H. T. Colenbrander werd de uitvoering van dit veel omvattende werk opgedragen. Bestond aanvankelijk de hoop dat het eerste gedeelte op den herdenkingsdag zelf, 30 Mei 1919, zou kunnen verschijnen, om verschillende redenen was zulks onmogelijk en heeft eerst dezer dagen deel I (bij Martinus Nijhoff) het licht gezien.

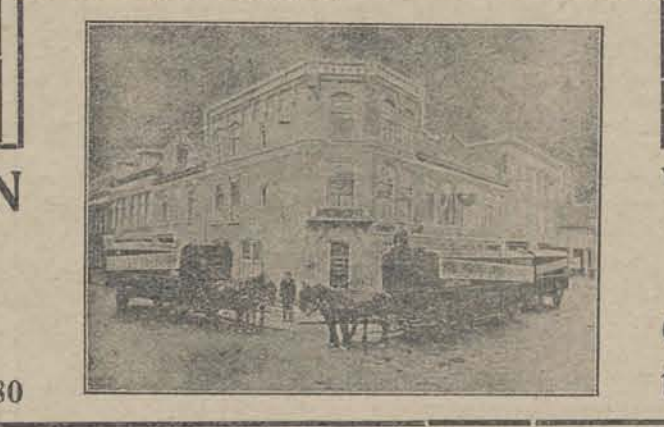
Dit lijvige boekdeel van 854 blz. druks, opgeluisterd met de portretten van Coen en zijn echtgenoot Eva Ment, bevat een Inleiding van Prof. Colenbrander en verder alle brieven welke Coen tusschen de jaren 1614 en 1623 in Indië naar het vaderland heeft geschreven, achtereenvolgens in zijn hoedanigheid van president der loge te Bantam en directeur-generaal en van gouverneur-generaal. Ten besluite volgen registers van persoonsnamen, van plaats- en volksnamen, en van schepen.

Welk een omvang dit monumentale werk zal verkrijgen leest men in de Inleiding; het voorhanden materiaal zal niet minder dan 5 deelen beslaan.

De in het nu verschenen deel gegeven brieven, zijn afschriften van in het Algemeen Rijksarchief berustende origineelen; behoudens de fragmenten, indertijd door De Jonge en Tiele in druk uitgegeven, zijn ze alle voor het eerst gepubliceerd.

De Ingenieur.

No. 13 bevat den tekst eener voordracht van Dr. W. Dieckmann (gehouden te Weltevreden, den 19en Juni j.l.), getiteld: Nikkelhoudende laterietische ijzerertsen op Celebes. De mededeelingen van Dr. D. geven een voorstelling van het ontstaan, voorkomen en samenstelling der bedoelde ertsen, waarbij hij betoogt dat niet alleen de technische verwerking ervan in Ned.-Indië mogelijk zal zijn, maar ook goede vooruitzichten bestaan voor het ontstaan eener ijzer-industrie in dezen archipel, zij het dan in den beginne op een zeer oescheiden schaal, die buiten verhouding staat tot de enorme hoeveelheid der aanwezige ertsvoorraden.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
 LEIDEN - HOLLAND.

**Bilkgroenten
 Visch, Vleeschwaren
 Soepen, Pickles, Jams**

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Cultura. October 1919.

Onder het opschrift „Opkomst en nieuwe wezen der cocoscultuur” beantwoordt de hr. P. H. Tromp de eveneens onder dezen titel verschenen verhandeling van den hr. P. C. van der Wolk (Cultura, Mei 1919). tusschen beide auteurs bestaat blijkbaar een diepgaand meeningsverschil, vooral over de plantwijze der klappers. — De hr. J. J. Paerels wijst voorts op eenige weinig bekende olie-zaden en vruchten, waarvan sommige ook in den Ind. Archipel voorkomen.

De West-Indische Gids.

Prof. Mr. D. van Blom opent de Sept.-afl. met eene verhandeling over kolonisatie met Nederlandsche boeren in Suriname. Herinnerende aan de, zooals schr. zegt, „met roekeloze lichtvaardigheid opgezette en uitgevoerde kolonisatie met Nederlandsche boeren aan de Saramacca in 1845” (van de 384 kolonisten werden maar 11 niet door typhus aangetast en stierven binnen korten tijd 189), waarschuwt Prof. v. Bl. ernstig tegen de pogingen en voorstellen van den hr. J. J. Leys, die een nieuwe profneming op groote schaal bedoelen. De argumenten welke de hr. L. aanvoert ten gunste eener nieuwe proef (zie het Tijdschr. „West-Indië” van Febr. j.l.) worden door Prof. v. Bl. een voor een ontzenuwt. — Prof. ir. J. A. Grutterink schrijft een artikel over bauxiet, een delfstof welke in Suriname in zoodanige hoeveelheid voorkomt, dat de winning er van een nieuw middel van bestaan voor die kolonie belooft te worden. — Over de aanslibbing der Surinaamsche rivieren artikelt Dr. H. van Cappelle; een schetskaartje van het uitmondingsgebied der Suriname-rivier dient tot verduidelijking. — Dr. J. de Hullu publiceert een wijdloopigen brief van P. A. Godin (van 1789—'92 gouverneur van Curaçao), handelend over de bevolking, den handel enz. der eilanden St. Eustatius, St. Martin en Saba op het laatst der 18e eeuw. — Ten slotte vervolgt de hr. S. Kalff zijn onderhoudende bijdrage: „Uit Suriname's verleden”. — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken.

Teysmannia.

Inhoud der 7e afl. van den 30en jaarg.: Nieuwe misvormingen bij klapper, door Dr. J. J. Smith (met platen). — De bodem in verband met den plantengroei (vervolg), door Dr. J. J. B. Deuss. — Schaduw-sieren en laanboomen, door H. J. Wigman Jr. (vervolg). — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

In de Oct.-afl. een opstel van Prof. Dr. H. Blink over Bandoeng als toekomstige hoofdstad van Ned.-Indië (naar gegevens uit het werke: Bandoeng. De stad op de Hoogvlakte). Hoewel deze plaats door haar geographische ligging niet is aangewezen als handelsstad, en dus haar snellen vooruitgang niet daaraan is te danken, zijn er tal van andere factoren welke medewerken om Bandoeng in naaste toekomst van een niet zeer belangrijke plaats in een groote, centrale stad te doen veranderen.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 43: De suikerindustrie in Natal, door M. W. Ety. — Een pleidooi voor het gebruik van chilispeter bij de Indische cultures, door Tj. van der Ploeg. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië. — Buitenlandsche handel van Hongkong in 1918. — Uit- en invoer van Java en Madoera.

De Java-Post.

Pr. P. Vertenten, op Merauke, klaagt in No. 38 opnieuw over „Uitstervend Nieuw-Guinea”. We veroorloven ons het essentiele uit het stukje over te nemen. „Boeti, het eens zoo beruchte, is klein geworden en wordt nog steeds kleiner. Waar vroeger huis aan huis stond, liggen nu nog enkele hutten verspreid in het duinzand.

Slechts een paar menschen zijn te huis. Een klein hutje van klapperblad, zooals men er meer bouwt voor zwaarzieken, is 't verblijf van Gané, een jonge vrouw van om en om 25 jaar.

Ze is er uitgekropen (gaan kan zij niet meer) en heeft daarnaast haar oude grauwe deken gespreid op het gele zand. Ze ligt op haren rug, koestert zich in de warme zon.

„Gané, wat zijt ge mager geworden, sedert ik u het laatst zag!”

„Ja, mijnheer, mijn lichaam is niets meer!” en ze bekijkt zich heel meewarig.

Ik reik haar witte watten voor 't reinigen harer wonden. Obat helpt hier toch niet meer!

Ipi, haar eerste man, is pas gestorven en haar tweede ligt zwaar ziek, komt er wellicht ook niet meer bovenop, besmet door haar! De menschen hebben geen begrip van hygiëne en besmettelijkheid. Hier vooral moet men veel vergeven, want ze weten niet wat ze doen.

Verhuizingen en Transporten.

BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ

Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

C. P. A. NICOLAI
 DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
 hoek Valeriusstraat. 177
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Maar..... men blijft er weemoedig onder, want 't is altijd: zieken en stervenden helpen, geen toekomst! De eenige toekomst ligt in onze nieuwe (model-) kampings, en die zijn zoo klein, zoo heel klein.

Zuid-Nieuw-Guinea sterft uit! Dagbladen en weekbladen herhaalden den kreet. Zal hij wegsterven, zonder meer? Of zal de Regeering eindelijk iets doen voor het behoud van het volk? Is zonder dat, niet alles wat men voor het land doet, vergeefsche moeite? Een land zonder volk heeft geen toekomst!

Algemeen Indisch Landbouwweekblad.

Behalve tal van kortere bijdragen, welke plaatsgrek noopt ongenoemd te laten, bevat het 12 Sept. Nr. de volgende artikelen: De rijstcultuur als grootbedrijf. Volledig verslag eener door den hr. T. Ottolander te Malang uitgesproken rede. — Serrez vos rangs, door Carolus (geschreven naar aanleiding der Garoet-affaire). — De invloed van draineeren op de oogsten in Engelsch-Indië. — De cultuur van de Exelsa-koffie in Cochinchina. — In de rubriek Vereenigingsnieuws vindt men nog een voordracht van Dr. Th. Wurth over de uitbarsting van den Kloet op 20 Mei j.l.

Het Nr. van een week te voren heeft o.m.: Groententeelt, door J. J. Ochse. — Producten van den Arenpalm, door G. L. T. — Selectie en bemestingsproeven met padie en Burniah.

Picturesque Dutch East Indies.

Aldus de titel van een nieuw maandschrift, uitgegeven door het „Official Tourist Bureau” te Weltevreden, waarvan het eerste Nr. gedateerd is Maart 1919. Tot heden kwamen ons vier Nrs. onder oogen, welke vooral wat illustreering betreft, een voortreffelijken indruk maken.

Speciale aandacht zij gevestigd op No. 2, hetwelk eene beschrijving van den Boroboedero inhoudt. — No. 3, een „special number to commemorate the tricentenary of Batavia, 1619—1919”, beschrijft de geschiedenis van Java sedert de komst der Portugeezen aldaar tot de verovering van Jacatra. — No. 4 bevat „Regulations concerning the landing of travellers into the Netherlands East Indies”, zoomede een en ander over Buitenzorg, een „Dutch Sans Souci”.

Vrijzinnig Weekblad.

Gevolg gevende aan geuite wenschen, zal in den verfolge ook nu en dan worden gewezen op belangrijke bijdragen in het Indische „Vrijzinnig Weekblad”.

Nr. 2 van den 3en jaarg.: De arbeidsverhoudingen ter Oostkust van Sumatra (vervolg in No. 3). — Een en ander over den druk der heerediensten in verband met het optreden van bestuurswege tegen de Inlandsche adathoofden, door K. (vervolg in No. 4).

No. 3. De afschaffing der poenale sanctie, door Mr. J. F. A. M. Buffart.

No. 5. De padi-opkoop. — Rassenonderscheid en rasiengelijkwaardigheid in ons leger, door X. — Decentralisatie van onderwijs, door K. — Een en ander over toestanden en bestuur in de Molukken.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 30: Stadsnegers, door d. J. d. J. — De nieuwe Voorzitter van den Volksraad, Mr. Dr. W. M. G. Schumann, door M. E. R. — Op dienstreis naar Mepa, door J. A. F. Schut. — Uit het laatste jaarverslag der Staatsspoor- en tramwegen in Ned.-Indië over 1917, door N. — De poesaka. Een verhaal uit het Baatoersche, door H. W. Bredée (vervolg).

Ten slotte nog enkele titels.

Wood production in the Dutch East Indies, in connection with industry and trade, by Prof. A. H. Berkhout (Commercial Holland, Oct. '19).

Mijnbouw in Indië en Staatsexploitatie (vervolg). — Zondagsrust in het leger (De Banier, 1919, No. 38).

In memoriam H. van der Spiegel, 5 Mei 1865 — 6 Mei 1919, door S. Luinenburg. (Geïllustreerd Zendingsblad, Mei—Juni 1919).

Indische voormannen. Suardhy Suryaningrat. door Hollandsch-Indiër. (De Reflector, 6 Sept. 1919).

Mohammedaan en Hindoe, door Henri Borel. (De Loods, 16 Oct. 1919).

De Unificatie van het strafprocesrecht (Ned. Indische Politieids, 1919, afl. 6). — Het gerechtelijke scheikundig onderzoek bij vergiftigingen, door Dr. H. J. van Giffen (Id. afl. 8).

Handleiding ten dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren. No. 13. Epidemie-ordonnantie en ontsmettingsreglement. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

No. 16. Grondhuur-ordonnantie. (Batavia, Ruygrok en Co.).

H. M. de Koningin naar Indië! door J. Lieftinck (Haagsche Post, 18 Oct. 1919).

Instituut W. G. TAANMAN

INTERNAAT   EXTERNAAT
 de Perponcherstraat 105   de Perponcherstr. 101-103

- Afd. A. Opleiding voor eindexamen H. B. S. 5-j. e. Inst., voor de Marine, Milit. Academie, Cand. O.-l. ambtenaar.
 Afd. B. Opleiding voor Staatsexamen A. en B.
 Afd. C. Opleiding voor Gadettensch., Zeevaartsch., Middelb. Kol. Landbouwsch., Machinistensch., enz.
 Afd. D. Lager Onderwijs voor Leerl. van af 6 jaar. Opl. 1ste kl. Gymn. en H. B. S. 169

Mededeelingen.

Mededeelingen van het Hoofdbestuur:

Door het Bestuur der afdeling Apeldoorn is in beginsel besloten een „Informatie-Bureau” diër afdeling op te richten, waar met betrekking tot studie, verwerven van eene betrekking, enz., inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

Als Secretaris zal optreden de Secretaris der afdeling, de Heer F. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan 7.

Tot leden van het Informatie-Bureau te Breda zijn door het afdelingsbestuur benoemd:

Mevr. Wed. E. Jacobs-de Jongh, Ginnikenweg 4a, Teteringen.

De Heer J. C. E. van Deventer, Zandberglaan 22, Teteringen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Een in wording zijnde Ned.-Ind. Industrie en Export Maatschappij.

Dezer dagen werd ons een prospectus toegezonden van een in wording zijnde Ned.-Ind. Industrie- en Exportmaatschappij, welke zich ten doel stelt, uit Indische grondstoffen eenige voedings- en genotmiddelen te vervaardigen en op de Europeesche en Amerikaanse markt te brengen.

- Deze zijn:
1. Eetbare oliën (uit vruchten, tot heden daarvoor nog niet verwerkt).
  2. Kindermeel (poeder, zie boven).
  3. Kunstappelmoes (zie boven).
  4. Verschillende compotes.
  5. Verschillende jams.
  6. Alcohol (uit eene vrucht), vermoedelijk zelfs rum (moet in Indië nader worden onderzocht).
  7. Consumptie-meelsoorten.
  8. Vruchtensappen.
  9. Natuurlijke advocaat (uit vruchten). Uitstekend.
  10. Vleeschsauszen.
  11. Looistoffen (uit dagelijks bij duizenden kilogrammen weggeworpen vruchtenschillen).
  12. Dakbedekking van onbrandbaar hout (specifiek gewicht 1.2), waarvoor nu reeds een ontzaggelijk afzetgebied is.
  13. Kunstig vlechtwerk voor verschillende doeleinden. Enz., enz.

Waar de grondstoffen voor de bereiding van een en ander in Ned.-Indië in zoo ruime mate aanwezig zijn en heel weinig kosten, verwacht de ondernemer van deze industrie zeer groote winsten (hij noemt gemiddeld 200 pCt.)

Met het financieele gedeelte van het vraagstuk kunnen wij ons niet inlaten, zulks ligt niet op onze weg. Maar wel komt het ons voor, dat hiermede in Indië een nieuwe industrie in uitzicht is gesteld, welke van groote waarde voor de Inlandsche bevolking zal kunnen worden.

Belangstellenden kunnen zich wenden tot den heer Jhr. J. Sandberg, Stationsweg 21a, Rotterdam.

Concept-notulen van de buitengewone algemeene vergadering van de Vereeniging „Oost en West” te Utrecht, op 27 September 1919.

Aanwezig de Hoofdbestuursleden: G. R. Bakhuijzen van den Brink, voorzitter; R. Zuiderhoff, ondervoorzitter; H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, J. P. Th. J. Brondgeest, Mevr. Douair, Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, T. Gerdes Oosterbeek, Z. G. P. Marcella, H. F. Tillema, C. de Vries, Dr. H. H. Zeylstra Fzn. en E. F. Grooss, secretaris, waarvan de heeren Brondgeest, Gerdes Oosterbeek, Marcella, Tillema en Zeylstra tevens resp. optreden als afgevaardigden van de afdelingen Haarlem, Apeldoorn, Rotterdam, Groningen en Deventer.

Voorts de afgevaardigden: J. F. Schmöle (Breda), Mevr. E. Th. Nijenhuis-van Bensekom (Den Haag), Mr. E. Rijke (Leiden), A. E. Kamerman (Nijmegen) en R. van Leent (Utrecht).

Zoomede de belangstellende leden: Mej. J. J. Laggers, C. J. L. Baelde, H. Somermeijer, L. D. Petit Jr., Mr. H. J. Boelen, E. Cuypers en Mr. De Gaay Fortman.

**DRUKKERIJ
 TEN HAGEN**

Nobelstraat 20 .: Den Haag
 Telef. Interc. 2793

*Beleefde aanbeveling voor
 de levering van alle voorkomende
 Drukwerken als:*

AANDEELEN	KANTOORBOEKEN
ADRESKAARTEN	KWITANTIËN
ADVIESKAARTEN	LABELS
BALBOEKJES	MAANBLADEN
BESTEKKEN	MEMORANDUMS
BILJETTEN	MENU'S
BORDERELLEN	NOTA'S
BRIEFKAARTEN	OBLIGATIËN
BRIEFPAPIER	PROGRAMMA'S
BROCHURES	PRIJSCOURANTEN
CATALOGI	RECLAMEKAARTEN
CIRCULAIRES	REGISTERS
CONTRACTEN	REGLEMENTEN
CONVOCATIES	REKENINGEN
DIPLOMA'S	SERVETTEN
DISSERTATIES	STATUTEN
EFFECTEN	STROOIBILJETTEN
ENVELOPPEN	TABELLEN
ETALAGEKAARTEN	TEKSTBOEKJES
ETIQUETTEN	TIJDSCHRIFTEN
FACTUREN	VAKBLADEN
FORMULIEREN	WEEKBLADEN
INTEEKENLIJSTEN	WERKSTATEN
INPAKPAPIER	WISSELS
JAARVERSLAGEN	ENZ. ENZ. ENZ.

**SPECIALE INRICHTING VOOR
 GOED OPENLIJGENDE**

KANTOORBOEKEN

N.V. Autogarage „CITO”
 Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290
 160
Luxe Verhuur-Auto's

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
 Salon de Rafraichissements 185
 NOORDEINDE 44   DEN HAAG

BUNSCHOTEN & DE GOOIJER

HOFLEVERANCIERS 126

Oudegracht 118 w.z. - UTRECHT - Tel. Interc. 174

ORIGINEELE
ENGELSCH
STOFFEN

KLEEDERMAKERIJ.

Indische
Uitrustingen.

Bereizen geheel Nederland.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, v.h. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg-pl. 49 SOERABAJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering en deelt mede, dat deze buitengewone algemeene vergadering wordt gehouden naar aanleiding van de wenschen in de laatste jaarlijksche algemeene vergadering te Deventer geuit, teneinde over de plannen van de Propaganda-Commissie tot overeenstemming te komen. Ik mag aannemen — aldus vervolgt spreker — dat de aanwezigen weten, waar het om gaat. De plannen van de Propaganda-Commissie zijn bekend gemaakt; aan den wensch, dat het Dagelijksch Bestuur zijn opvatting daarover zou mededeelen, is voldaan en de leden zijn in de gelegenheid gesteld geweest, hun meening in het weekblad te uiten. Van die gelegenheid is — zegt spreker — alleen gebruik gemaakt door den heer Th. Brondgeest Sr. aan de eene en den Secretaris-Penningmeester aan de andere zijde en we mogen aannemen, dat de vergadering van de verschillende argumenten heeft kennis genomen. Nu het Dagelijksch Bestuur zijn meening heeft uitgesproken, zal spreker gaarne het woord geven aan hen, die over deze aangelegenheid willen spreken.

De heer Schmöle, afgevaardigde van Breda, wenscht op den voorgrond te stellen, dat hij het eens is met de beschouwingen van den Penningmeester, wanneer deze zegt, dat het niet verstandig is een bedrag te voteeren of plannen te maken, als men niet vooraf weet, dat de uitgaven gedekt zijn. Met alle waardeering voor de plannen van den heer Brondgeest, waaruit spreker gaarne veel zou willen overnemen, meent hij toch, dat het beter is geen zaak te ondernemen, voordat men van de benoedigde gelden verzekerd is. Uit de financieele beschouwingen moet spreker opmaken, dat de groote kosten van het weekblad een toename van het aantal gewone leden in den weg staat. Waar echter de toename van het aantal leden, voornamelijk onder hen, die Indië niet kennen, voor ons hoofdzaak moet blijven, zal n.z.m. een middel gevonden moeten worden, om den prijs van het weekblad te verlagen. Spreker acht dit mogelijk, ten eerste door den inhoud te beperken, ten tweede door van het weekblad een maandblad te maken. Het eerste is te bereiken door de rubrieken „Van vreemde Koloniën” en „Literatuur overzicht” te doen vervallen. Hoewel deze rubrieken zeer interessant zijn, acht spreker ze niet zoo noodig voor de propaganda. Door het veranderen van het weekblad in een maandblad verwacht hij een vermindering van de kosten tot 1/4 van de tegenwoordige. Verder beveelt spreker aan, om het blad niet meer aan de leden te zenden, doch voor meerdere leden één exemplaar aan de afdelingsbesturen, die ze dan ter lezing konden rondzenden. Door dezen maatregel zou een veel grooter aantal exemplaren voor de propaganda beschikbaar komen, zonder uitbreiding van de oplage. Dan wil spreker nog wijzen op een ander middel om Indische aangelegenheden onder de oogen van meer Nederlanders te brengen, n.l. door het inzenden van berichten en artikeltjes over Indië aan de kleinere plaatselijke bladen. De groote bladen als „De Telegraaf” enz. hebben hun Indische rubriek, maar de kleinere bladen missen die en zouden onze inzendingen misschien gaarne opnemen. Wat de financieele zijde van het vraagstuk betreft, heeft spreker de navolgende berekening gemaakt: Bij een uitgave als maandblad wordt de prijs 1/4 van den tegenwoordigen, dus / 3000.— bij 12 en / 4250.— bij 18 pagina's. Rekent men 1000 exemplaren voor de colportage à / 3000.— resp. / 4000.— en / 4000.— voor honoraria, dan komt men tot / 10.000.— bij 12 en / 12.250.— bij 18 pagina's, terwijl het weekblad thans / 11.500.— kost. Een besparing dus van / 1500.— bij 12 pagina's en een vermeerdering van / 750.— bij 18 pagina's, terwijl de heer Brondgeest komt tot een meerdere uitgave van / 4300.— bij 18 pagina's. Wat de colportage betreft, acht spreker een colportage als b.v. „Het Leven”, op straat en op de perrons, voor ons weekblad onmogelijk, omdat het groote publiek nog geen belangstelling genoeg heeft voor de daarin behandelde onderwerpen. Ten slotte wil spreker hier even protesteeren tegen het gebruik van het woord „concurrentie” in een van de artikeltjes over lezingen. Volgens de letterlijke beteekenis is dit woord niet verkeerd, maar volgens de beteekenis die wij er in het algemeen aan hechten wel.

De Penningmeester verzoekt onder de aandacht te mogen brengen, dat een omzetting van het weekblad in een maandblad, geen voordeel, maar een zeer groot verlies zou meebrengen, omdat dan de advertentie-inkomsten, waaruit de uitgave tot nu toe zoo goed als geheel betaald wordt, dan ook tot 1/3 zouden verminderen. Op de opmerking van den heer Schmöle, dat de adverteerders, indien zij weten, dat het blad meer verspreid zal worden, ook veel meer voor de advertenties zullen willen betalen, antwoordt de Penningmeester, dat het niet wel mogelijk zal zijn de prijzen 4 maal te verhoogen.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOOH
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

Hofleveranciers.

□ □ DROGERIEN □ □ CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

De heer Cuypers zou gaarne vernemen in hoeverre het Bestuur het met de voorstellen van de Propaganda-Commissie eens is. Spreker vindt het jammer, dat niet meer leden hun meening daarover in het weekblad hebben kenbaar gemaakt. Nu wij het over het weekblad hebben, wil spreker nog wijzen op den vorm van het blad, welke veel aantrekkelijker zou kunnen worden gemaakt. Natuurlijk acht hij het daarnaast ook noodig, dat de inhoud goed verzorgd wordt en dat de Redactie-Commissie haar taak met bezieling vervult en niet eigendunkelijk en wars van veranderingen. De tegenwoordige inrichting van het blad, met advertenties tusschen den tekst, vindt spreker onsympathiek.

De Voorzitter zegt, dat hij de opvatting van het Dagelijksch Bestuur niet heeft medegedeeld, omdat die als bekend verondersteld kon worden. Om op het weekblad terug te komen, wil spreker in gedachten een tiental jaren teruggaan. Spreker heeft toen, als voorzitter, moeite gedaan om daarin rubrieken opgenomen te krijgen, welke niet in andere bladen voorkwamen, o.a. de rubrieken „Wat de Inlander zegt” en „Wat de Chinees vertelt”. Rubrieken, die de uitingen van de inlandsche pers in Indië bekend maakten in Nederland. Gaandeweg zijn er meer rubrieken bijgekomen en is het orgaan gegroeid tot zijn tegenwoordigen omvang. Ook op ander gebied, in het belang van de Indiërs en hunne bevolking, hebben wij niet stil gezeten — vervolgt spreker — de verschillende instellingen van de vereniging, z.a. de Studie-Commissie, de West-Indische Commissie en het Tehuis voor Indische bedienden „Persing-gahan”, zijn daarvoor het bewijs. Wij moeten daarbij steun van de Regeering genieten. Spreker hoort thans een ontevreden klank in de Vereeniging. In zijn gedachten rijst dan de bekende Vlaamsche roep: „Vliegt de blauwvoet, storm op zee.” Wij zouden geen goede Hollanders zijn, wanneer wij bang waren voor een storm. We zullen scheepsraad beleggen en overwegen hoe het schip 't best in de haven kan worden geloedst. De eene partij wil de zeilen strak spannen, terwijl wij wat voorzichtiger willen zijn, om het schip niet in de branding te doen verongelukken. Wij hebben ten aanzien van het beleid andere inzichten dan de Propaganda-Commissie, ofschoon we het in beginsel wel eens zijn. Een der hoofdzaken in deze aangelegenheid is het maken van propaganda. En nu wil het toeval — vervolgt spreker — dat, terwijl wij zoekende zijn naar een bekwaam propagandist, enkele afdelingsbesturen moeite doen om door speciale film-avonden propaganda te maken voor onze vereniging. Het Hoofdbestuur wil natuurlijk gaarne deze pogingen steunen en heeft daartoe van welwillende zijde een bedrag van / 500.— ontvangen om te dienen als waarborgfonds voor deze soort propaganda. Verder kan spreker mededeelen, dat de heer Jhr. von Bose zich heeft aangeboden om bij wijze van proef gedurende 6 maanden voor de vereniging propaganda te maken, tegen een vergoeding van / 850.— voor reiskosten, en waar deze heer reeds voor verscheidene vereenigingen met succes heeft gearbeid, zijn wij gaarne bereid, de proef te nemen. Een bezwaar acht spreker het echter, dat wij met elk lid, dat wij boven de 3000 krijgen, op de gewone contributie, verlies lijden, zooals de Penningmeester in zijn laatste betoog heeft voorge-rekend. Wij zijn daarom — zegt spreker — tot ons voorstel gekomen om de nieuwe leden / 5.— te laten betalen en daarnaast „begunstigers” te werven, die slechts / 1.— minstens behoeven te betalen, maar dan ook geen weekblad zullen ontvangen. Verder is spreker van meening, dat we onze aandacht niet alleen gevestigd moeten houden op de Nederlanders, maar wel degelijk het vertrouwen moeten trachten te winnen van de Inlanders. In deze richting zijn wij o.m. werkzaam geweest door de aanstelling van een gedelegeerde van de Studie-Commissie, die aanraking zoekt met de hier te lande studeerende Indische jongelieden en hun met raad en daad wil steunen.

De heer Cuypers verwacht niet veel van de instelling van begunstigers, omdat / 1.— zoo weinig is. Spreker is meer voor de verving van leden, die een hooge contributie betalen, en die zijn n.z.m. wel te vinden, indien men ze maar zoekt. Daarop moet de propaganda gericht zijn. Spreker is zelfs overtuigd, dat een intekenlijst op deze vergadering reeds zou bewijzen, dat er velen zijn, die iets voor Indië over hebben.

Dit laatste voorstel ontlokt een protest van Mevrouw Douair. Clifford Kocq van Breugel, die in dat laten circuleeren van lijsten, staande vergadering, een belasting ziet op het trouw ter vergadering komen en een premie op het wegblijven. Spreekster is voorts van meening, dat een contributie van / 5.— te hoog is en wil voorstellen, die op / 3.— te brengen.

De heer Tillema is overtuigd, dat het weekblad alleen door enkele belangstellenden gelezen wordt. Hij wijst dit voor een groot gedeelte aan de typografisch-technische indeeling van het blad, met de advertenties

Vereeniging voor Correspondentie-Onderwijs

Goedgekeurd bij Koninkl. besluit van 25-10-1912 No. 35
Adm.-adr.: Koninginneweg 177 - AMSTERDAM (Holl.).

Meest volledige en grondige opleiding op **TECHNISCH-HANDELS-ONDERWIJS-GEBIED**, door middel van 150 cursussen en 100 leeraren.

Technische Cursussen: Ambachts, Machinisten, Zeevaartonderw., Werktuigkunde, Electro-Techniek, Bouwkunde, Teekeningen .. ..

Handelskursussen: Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie .. ..

Talen: Moderne-, Oude-, Handelstalen, (Spaansch, Maleisch, enz.) .. ..

Wiskunde. Opleiding Ambachten en Beroepen, enz.

Opleiding akten L.O. Wiskunde, Boekhouden, Talen, Teekenen, Landbouwkunde.

Opleiding akten M.O. Wiskunde (K1 en Kv), Boekhouden (Kxii), Talen (Fransch, Duitsch, Engelsch), Teekenen (MA t/m Mk), Werktuigkunde (Kii), Zeevaartkunde (I), Schoonschrijven (N).

Opleiding Handelsdiploma's, Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie, Leeraar Handelscorr. enz.

Men vrage prospectus aan het administratie-adres met vermelding van verlangde vak en zende inlichtingen over aanwezige kennis en plannen.

WEIJNE & STERNFELD
DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Adverteeren doet verkoopen.

Nede l. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”
Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië
Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM-ROTTERDAM.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND” AMSTERDAM.

PASSAGIERSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG,
BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA,
SEMARANG en SOERABAIA.

tusschen den tekst, hetgeen het lezen bemoeilijkt en onaangenaam maakt. Spreker wijst op de indeeling van de „Kampioen”, waarbij de advertenties op afzonderlijke pagina's zijn ingelascht. Dat de adverteerders tegen deze indeeling geen bezwaar hebben wordt wel daardoor bewezen, dat de „Kampioen” 16 pagina's advertenties heeft, tegen 12 pagina's tekst. Dan vindt spreker ook wel iets te zeggen voor de verandering van het weekblad in een maandblad. Het Algemeen Nederlandsch Verbond geeft ook een maandblad uit.

De Voorzitter is het met den Penningmeester eens, dat het zeer bezwaarlijk zal zijn tot de uitgave van een maandblad over te gaan, met het oog op het groote verlies van advertentie-inkomsten, daaraan verbonden. Ook een indeeling als van de „Kampioen” zal aan de advertentie-colportage niet ten goede komen, daar de adverteerders juist een extra tarief betalen om hun advertenties naast den tekst geplaatst te krijgen. Spreker acht bovendien een enkele advertentie tusschen den tekst niet zoo'n heel groot bezwaar. Als men een artikel interessant vindt, stapt men daar wel overheen. In ieder geval moet men bij de indeeling van het blad wel degelijk rekening houden met de wenschen der adverteerders.

De heer Tillemans zou al tevreden zijn, indien de advertenties onder of naast den tekst doorloopen, als maar niet advertenties en tekst door elkaar komen.

De heer Cuypers wil allerm minst afbreken wat bestuur en redactie gedaan hebben. Hij begrijpt zeer goed de moeilijkheden met de adverteerders. Daarom heeft hij ook een bemiddelings-voorstel voor de inrichting van het blad gedaan, met de advertenties op zij van en onder den tekst. Daarbij zou men het blad langs de advertenties kunnen perforeren, om deze later te kunnen verwijderen, waardoor het eigenlijke blad voor opbewaring en inbinding geschikt wordt. Spreker heeft hierover met adverteerders gesproken, die tegen deze indeeling geen bezwaren hadden.

De Voorzitter zegt toe, een en ander met den uitgever te bespreken.

Waarop de heer Cuypers de wenschelijkheid uitspreekt, dat deze bespreking zou moeten worden opgedragen aan iemand, die ervaring op dit gebied heeft. Spreker is nu al vele jaren bezig met het uitgeven van het tijdschrift „Nederlandsch Indië Oud en Nieuw”, maar is langzamerhand tot de ervaring gekomen, dat we in Nederland eigenlijk geen goede typografen hebben. Dat blijkt dadelijk bij een vergelijking van de Nederlandsche periodieken met de buitenlandsche. De eerste maken daarbij een droevig figuur. Wanneer we te veel last met een uitgever hebben, moet, naar sprekers meening, de Vereeniging zelve gaan uitgeven. Onder de bestuursleden zijn zeker wel personen, die gaarne bereid zijn, de daaraan verbonden werkzaamheden te doen. Men moet dat niet in een beperkt kringetje doen, en niet bevreesd zijn voor critiek.

De Voorzitter zegt nogmaals toe, de geopperde denkbeelden met de redactie en met den uitgever te bespreken.

De heer Cuypers vraagt wie eigenlijk de redactie vormen. Waarop de Voorzitter zegt dat mevrouw Van Beresteijn-Tromp de redactie voert, daarin bijgestaan door hare medewerkers.

De heer Cuypers acht het verkeerd, dat de redactie aan één persoon is toevertrouwd. De redactie dient te worden gevoerd door eenige personen, die onderling vrijving van gedachten hebben, en onder dezen moet er één zijn, die ervaring heeft van de technische vraagstukken. Spreker dringt er nogmaals op aan, om het blad zelf uit te geven en is overtuigd, dat het dan geen f 20.000 behoeft te kosten.

De Voorzitter constateert, dat de debatten over het weekblad zoo uitgebreid worden, dat het den schijn krijgt, alsof we alleen daarvoor zijn te zamen gekomen. Hoewel het weekblad een zeer belangrijk onderdeel vormt, is het toch niet de hoofdzaak. De vereeniging is niet opgericht met het doel, het Koloniaal Weekblad uit te geven. Spreker zal zeer gaarne medewerken aan de verbetering van ons orgaan, maar zou toch niet graag zien, dat wij daarmee gaan treden op het gebied van andere reeds bestaande periodieken.

De heer Cuypers vreesd die concurrentie niet; indien zulks het geval was, zou spreker, als uitgever van „Ned.-Indië Oud en Nieuw”, niet met het voorstel tot verbetering van het „Koloniaal Weekblad” zijn gekomen. Wij streven naar het zelfde doel.

De heer Baelders betreurt het, dat hier niemand van de redactie tegenwoordig is. Spreker heeft een opmerking voor de redactie, welke hij nu tot het bestuur moet richten. Spreker heeft het Koloniaal Weekblad zien groeien en de toenemende belangstelling van ons orgaan kunnen constateren in het Leesmuseum te Amsterdam. Werd daar vroeger niet naar het blad omgekeken, tegenwoordig ziet men het voortdurend in

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en
vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

veler handen. Maar in een opzicht blijft de redactie in gebreke, n.l. daar waar het blad moet dienen als orgaan van onze vereeniging. Indien er een vergadering van de vereeniging is geweest, zou spreker zoo meenen, daarover in het eerstvolgend nummer een verslag te kunnen vinden. Maar dat is niet het geval bij ons. Zoo heeft spreker van de laatste belangrijke algemeene vergadering te Deventer wel verslagen gelezen in de dagbladen, maar in ons orgaan vond hij geen spoor van een verslag. Wel trof spreker een paar weken later de officieele notulen van de vergadering opgenomen, maar dit is geen verslag, zooals de redactie had moeten geven. Spreker zou daarom aan de redactie in overweging willen geven hierin niet meer in gebreke te blijven en verzocht het bestuur, ditmaal voor een verslag te willen zorg dragen. Thans zou spreker in overweging willen geven, de debatten over de technische kwesties van het weekblad te sluiten en deze verder over te laten aan het overleg van Bestuur, redactie en propaganda-commissie. Spreker geeft het Hoofdbestuur den raad om niet te veel bezwaren te opperen tegen de plannen van de propaganda-commissie, den aangeboden steun dier commissie met beide handen aan te nemen, en haar in de gelegenheid te stellen te toonen wat zij kan.

De heer Zeijlstra heeft van den voorzitter vernomen, dat het weekblad niet zoo'n belangrijke plaats inneemt in de vereeniging, hij heeft echter ook vernomen, dat dat weekblad een uitbreiding van het aantal leden in den weg staat. Als het weekblad niet een integreerend doel is, mag het geen rem vormen voor de uitbreiding van de vereeniging.

De Voorzitter acht het idee van den heer Baelders van een gemeenschappelijk overleg van het bestuur, de redactie-commissie en de propaganda-commissie zeer aanbevelenswaard en vraagt of de vergadering zich ook met dat denkbeeld kan vereenigen. (Applaus).

De heer Brondgeest heeft gemeend, dat we hier bijeen zijn gekomen om de voorstellen van de propaganda-commissie te bespreken, maar tot zijn verwondering is nog niet anders gesproken dan over het Koloniaal Weekblad. Spreker hoopt, dat nu de debatten over het weekblad zullen worden beëindigd. De penningmeester — vervolgt spreker — heeft berekend, dat elk honderdtal exemplaren van ons orgaan boven de 3000, f 200.— zal kosten. Spreker heeft berekend, dat wij er met de handhaving van een contributie van f 2,50 best kunnen komen, mits de verdeling tusschen Hoofdbestuur en afdelingen veranderd worde.

De Voorzitter merkt op, dat de heer Brondgeest, die ons verweet, dat we over het weekblad bleven discussieeren, thans zelf daarover begint te spreken. Spreker geeft nu in overweging om de behandeling van deze aangelegenheid aan de gemeenschappelijke commissies over te laten.

De heer Cuypers is van oordeel, dat niet alleen het weekblad, maar ook alle andere voorstellen van de propaganda-commissie door de gemeenschappelijke commissies moeten worden behandeld; een groote vergadering als deze is daarvoor minder geschikt.

De heeren Somermeyer en Gerdes Oosterbeek waarschuwen tegen een verhooging van de contributie tot f 5.—. Zij vreezen daarvan een minderen toeloop van leden. De heer Gerdes Oosterbeek geeft in overweging alle leden f 2,50 te laten betalen en hen die het weekblad wenschen te ontvangen f 1.— extra.

De heer Brondgeest vestigt er nogmaals de aandacht op, dat hij heeft voorgerekend, dat een contributieverhoging niet noodig is, en dat al die verschillende contributies de administratie maar bemoeilijken.

De Voorzitter meent uit de debatten te moeten opmaken, dat de voorstellen van het bestuur inzake de aanstelling van een propagandist, de verhooging van de contributie en de werving van begunstigers geen instemming bij de vergadering vinden, maar wel het voorstel uit de vergadering voor een samenwerking van bestuur, redactie-commissie en propaganda-commissie.

De heer Mr. Boelen zegt, dat hij het denkbeeld van een propagandist wel goed vindt. Spreker vindt, dat onze vereeniging zoo groot moet worden als de A. N. W. B. „Oost en West” moet een machtige vereeniging worden waartoe ieder zich wendt, die iets van Indië wil weten. Spreker vindt al die gesplitste organisaties verkeerd en zou zelfs wenschen, dat het Koloniaal Instituut en „Oost en West” één werden, omdat zij elkaar zouden aanvullen.

Ook de heer Cuypers zegt een warm voorstander te zijn voor de aanstelling van een propagandist.

De Voorzitter meent, dat dit onderwerp ook door de gecombineerde commissies kan worden behandeld.

De heer Somermeyer vraagt of het de bedoeling is, dat de gecombineerde commissies ook het bedrag van

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO.

Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma
T. C. B. TEN HAGEN te 's-Gravenhage.

1 November a.s. verschijnt de 8ste veel
vermeerderde druk van

Moderne Kookkunst.

VERZAMELING

VAN

uitgezochte en beproefde Recepten, Opmerkingen over het toedienen der spijzen en wijnen, over het samenstellen van Menu's, opmerkingen over gereedschap, voorraad, enz.

BENEVENS RUIM

100 Afbeeldingen
van Opgemaakte Schotels

EN EEN

ALPHABETISCH REGISTER

BEWERKT DOOR

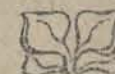
FRANÇOIS BLOM,

Cuisinier te 's-Gravenhage.

BEKROOND MET DE GOUDEN MEDAILLE

op de Voedings-Tentoonstelling te Parijs 1889 en de
Kookkunst-Tentoonstellingen te Antwerpen 1889
en 's-Gravenhage 1892 en met het
Eere-Diploma op de Tentoonstelling te 's-Gravenhage 1905.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 4.00
gebonden . . . . . - 5.00

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:

Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176

Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoeften.

Spoedige levering van alle Studietoeken, Tijdschriften en Modeplaten.

Leesbibliotheek in 4 talen.

Advertentie-Bureau.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 - DEN HAAG

Modemagazijnen

van Bommel

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106

Nappa Handschoenen

voor Dames en Heeren.

Dans-Kunstonderwijs. Instituut Bazarstraat 1.

L. S.

183

Ik heb de eer U kennis te geven, dat alhier is gevestigd het Instituut ter bevordering der Lichamelijke opvoeding in de BAZARSTRAAT No. 1, telefoon—, waar o.m. Moderne en Klassieke danskunst methodisch wordt onderwezen.

Volgens rythm.-gymn.: leervorm wordt geoeffend: a. Zuivere walsvormen — links en rechts. — b. rustiek Bostoneren. — c. Stijlvolle menuettes — en — Gavottes als educatievormen, — en d. Americandanses in genietbare uitvoeringen.

Inschrijving voor het e.k. seizoen kan dagelijks plaats hebben, terwijl Uwe belangstelling en Uw vertrouwen ten hoogste zal worden gewaardeerd, door de Directie:

JAC. OUDEGEEST, 1 Bazarstraat.

Instituut Bazarstraat 1. Prospectus op aanvraag.

Olympia Theater

Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope

Telefoon H. 3731

Van 31 Oct.-6 Nov. '19

3de Episode der
5-Weeks Detective Serie.

JUDEX

IRMA VEP.

MAZAMATTE.

183

Het Fotografisch Atelier
van A. M. A. SUSAN

is alleen gevestigd

Regentesselaan 108, hoek Regentesseplein
TELEFOON 6757.

Men lette op het juiste adres.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Zeebaboe's en Jongens beschikbaar.

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

de contributie zullen vaststellen of dat zij alleen met voorstellen zullen komen.

De heer Baeldé zegt, dat zij natuurlijk met concrete voorstellen zullen komen. Spreker verzocht de navolgende motie te mogen indienen:

„De vergadering, gehoord hebbende de discussies over het weekblad en de andere punten van het ontwerp-propaganda, besluit het Dagelijksch Bestuur, de Propaganda-Commissie en de Redactie-Commissie uit te noodigen, deze zaak nader te bespreken en voorstellen te doen.”

Deze motie wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De heer Marcella vraagt of het niet gewenscht is een datum vast te stellen, waarop de voorstellen zullen moeten worden ingediend. Waartegen de Voorzitter bezwaren heeft en in overweging geeft, tevreden te zijn met de belofte, dat dit zoo spoedig mogelijk zal gebeuren.

De heer Brondgeest zou het toch gewenscht achten een datum vast te stellen, en de heeren Cuypers en Tillema vallen hem bij. Doch de Voorzitter blijft onverzettelijk en verlangt, dat men tevreden zal zijn met zijn belofte.

Waarop de heer Baeldé aanvoert, dat men met die belofte tevreden kan zijn. Welke opmerking met applaus wordt begroet.

De heer Gerdes Oosterbeek wenscht een woord van waardeering uit te spreken voor het schrijven van het Dagelijksch Bestuur aan de afdelingen om tot de vorming van plaatselijke informatiebureaux te geraken. De afdeling Apeldoorn is daartoe gaarne bereid en zou meerdere gegevens willen ontvangen over de inrichting daarvan.

De Voorzitter zegt, dat deze aangelegenheid nog in behandeling is. Het idee is van den heer Tillema, die zich in Groningen reeds lang beschikbaar stelde tot het geven van informatie.

De heer Tillema acht het gewenscht, dat dergelijke informatiebureaux behoorlijk kunnen werken en elkaar ondersteunen, maar dat zal veel geld kosten, en steun van de Regeering is noodig. Dat er behoefte is aan die bureaux ondervindt spreker dagelijks.

De heer Cuypers bepleit de aanstelling van correspondenten in Indië, die ons voortdurend op de hoogte houden van de behoeften aan personeel aldaar.

De Voorzitter zegt, dat wij reeds enkele correspondenten in Indië hebben, maar, dat de resultaten tot nu toe gering zijn, omdat de titularissen telkens overgeplaatst worden. Spreker brengt echter onder de aandacht, dat de vereniging niet is opgericht om menschen naar Indië te zenden.

De heer Polak kreeg gelegenheid zijn denkbeeld te ontwikkelen over een groote koloniale tentoonstelling. Spreker heeft telkens vernomen, dat alle wenschen op financiële bezwaren stuiten en toch waagt hij het een lans te breken voor zijn stokpaardje: een koloniale tentoonstelling, hoewel die zeer veel geld kost. Maar dat is niet zoo erg als het lijkt, indien de zaak slechts goed wordt aangevat. Spreker weet bij ondervinding, dat de belanghebbenden tot financiële deelneming bereid zijn, indien zij weten, dat de voorbereiding in goede handen is. En wanneer men met goed uitgewerkte plannen komt, is de Regeering ook bereid te steunen.

De Voorzitter zegt, dat het Bestuur ook in deze aangelegenheid diligent is geweest. Zoo heeft het deel genomen aan de voorbereiding van een Algemeene Ned. Ind. tentoonstelling te Soerabaja. Spreker had zitting in het eere-comité, de onder-voorzitter in het Nederlandsche comité. De voorbereiding heeft lang geduurd en de zaak moest ten slotte worden opgegeven door de tijdsomstandigheden en het gebrek aan scheepsruimte. Ook is bij het Ministerie geïnformeerd naar de mogelijkheid van een koloniale tentoonstelling in Nederland. Men denkt daar ernstig over en de deelneming aan de eventuele voorbereiding door „Oost en West” is toegezegd. Voorts werd door een Fransch comité aan „Oost en West” gevraagd om het medepatronaat te aanvaarden over een tentoonstelling van Marokkaansche kunst te Amsterdam, welke gevolgd zou worden door een tentoonstelling van Ned. Indische kunst te Parijs. Wij hebben ons bereid verklaard, waar mogelijk steun te verlenen, maar hebben sindsdien niets meer over de zaak vernomen. Ten slotte hebben wij moeite gedaan om de belangstelling van groote Indische maatschappijen op te wekken voor deelneming aan de 4e Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, doch, helaas, zonder resultaat.

Mevrouw Nijenhuis merkt op, dat de ondervinding geleerd heeft, dat dergelijke tentoonstellingen altijd met een groot geldelijk verlies eindigen.

De heer Polak hoopt later nog op deze zaak terug te komen.

De heer Brondgeest wenscht eerst een verkeer-

A. C. ZWANG Azn

Veemarktstraat 40 Breda Telefoon Interc. No. 315.

Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

J. P. FLECK - Utrecht
 Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078
 COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
 Behangerij ..... Stoffeederij
 .... Matrassen en Beddenfabriek ....
 ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

de opvatting over de plaats van de Propaganda-commissie in de vereniging recht te zetten. Men heeft gedacht, dat de commissie het Bestuur zou willen uitschakelen. Niets is minder waar. De commissie wenscht ondergeschikt te blijven aan het Bestuur en al hare plannen aan dat Bestuur voor te leggen. Alleen verzocht zij om, indien die plannen niet uitvoerbaar waren, wegens gebrek aan geld, zelf voor die uitvoering zorg te dragen en de daarvoor benodigde gelden te verschaffen. Er is — volgens spreker — een principieel verschil tusschen het Dagelijksch Bestuur en de Commissie. Het Bestuur meent, dat er niets mag gebeuren, of het geld moet er zijn. De Commissie zegt: dat komt terecht. Dit is het doode punt en spreker zou gaarne zien, dat de vergadering thans uitmaakte, welk standpunt moet worden ingenomen. Is het standpunt van de commissie juist, laat dan het Bestuur de uitvoering van de plannen aan de Commissie overlaten.

De Voorzitter acht deze kwestie beter besproken in de commissievergadering.

De heer Zuyderhoff heeft gemeend, dat deze vergadering is belegd door den wil tot samenwerking en betreurt het, uit de woorden van den heer Brondgeest een geest van afscheiding te moeten opmaken. We moeten tot overeenstemming trachten te komen en de Propaganda-commissie moet niet op zich zelf willen staan.

De Voorzitter vraagt, of de vergadering zich competent voelt om op de vraag van den heer Brondgeest antwoord te geven. Waarop de heer van Leeent zegt, dat hij zich met de meening van den heer Brondgeest absoluut niet kan vereenigen, daar die tot een afscheiding van het Hoofdbestuur zou leiden.

De heer Brondgeest zegt nogmaals, dat het de bedoeling van de Propaganda-Commissie niet is om het Hoofdbestuur uit te schakelen. Wij hebben alleen de toestemming gevraagd om uit te voeren waartoe het Bestuur geen kans ziet.

De heer Zuyderhoff vindt, dat we dit samen moeten overleggen. Als dat niet kan, moeten wij er uit scheiden.

De Voorzitter geeft in overweging om het resultaat af te wachten van de vereenigde vergadering van het Bestuur met de commissie.

De heer Baeldé zegt, dat hij met zijn motie juist de bedoeling had om tot samenwerking te komen. Als die niet bereikt wordt, kan de algemeene vergadering nog altijd beslissen.

De heer Schmöle moet uit de woorden van den heer Brondgeest opmaken, dat de Propaganda-commissie beschikt over een bron van inkomsten, welke ons nog onbekend is. Indien zij dit geld beschikbaar wil stellen, is men immers over het zoogenaamde doode punt heen. De plannen worden dan in samenwerking ontworpen en wat er voor de uitvoering te kort komt, legt de commissie er bij uit de bron, welke zij niet noemen wil.

Met betrekking tot de tentoonstellingsplannen, geeft spreker het Bestuur in overweging, samenwerking te zoeken met het „Algemeen Nederlandsch Secretariaat”, dat daartoe zeker bereid zal zijn.

Rondvraag.

De heer Brondgeest beveelt de afdeelsbesturen aan om hun gedachten te laten gaan over het voeren van propaganda middels film-avonden, zoals mevrouw Clifford die gehouden heeft.

Mevrouw Clifford vraagt of de organisators van zulke film-avonden bij een onverhoopt te kort mogen rekenen op den steun van het Hoofdbestuur. Waarop de Secretaris mededeelt, dat daarvoor juist een garantiefonds van f. 500.— is gevormd.

Mevrouw Clifford vraagt of de heer Cuypers niet genegen is dat garantiefonds wat te stijven, waarop deze haar naar den heer Brondgeest verwijst.

De heer Baeldé moet nog eens terug komen op zijn teleurstelling, dat hier niemand van de Redactie aanwezig is om voor een verslag te zorgen. Er zit hier wel een stenograaf, maar die is hier voor het Hoofdbestuur. Spreker zou gaarne in het eerstvolgende nummer van het weekblad een verslag van de vergadering zien en gelooft, dat de stenograaf wel kans zal zien, dit te leveren.

Zulks wordt toegezegd. Mevrouw Clifford wenscht dank te brengen aan den Voorzitter voor de keurige leiding van deze woelige vergadering.

Nadat de Voorzitter de vorige spreekster voor hare vriendelijke woorden heeft bedankt, sluit hij de vergadering.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes
 2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 188
 Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f. 60.— tot f. 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting

L. E. NIEUWENHUIZEN

LEIDEN - HOLLAND

126

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS.**WIJNHANDEL**

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.

Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,

Piet Heinplein, Tel. $\begin{cases} 1587 \\ 1588 \end{cases}$

Bijkantoor: DEN HELDER,

Hoofdgracht 37, Tel. 83.

Vereeniging OOST en WEST.**Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.**

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.

Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.

Kinderjuffrouw in Indië.

Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor aanp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen kunnen zich wenden tot: „PERSINGGAHAN”, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West”, Dir. F. DE MUNNIK, van Boetelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijnwijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafverordening. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.

B. TH. BRONGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

Mr. F. C. L. MELJER, Hoogeweg 56, Zantvoort. — N.-I. Strafrecht - N.-I. Strafverord. - Alg. Ind. vraagstuk.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;

II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.

Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht) Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht). Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk.) Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau
's-Gravenhage „KOSMOS” Weltevreden-
Kettingstraat 1 Rijswijk

Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON
Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage
Hoofdkantoor: Amsterdam
Filiaal: Arnhem
Filiaal: 100 Gorinchem
Heemskerkstr. la Binnenkant 25 N. Plein 15 O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Intero. Tel. 389. Tel. 280. Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
ORGELS**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG

BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Drukkerij ten Hagen

levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

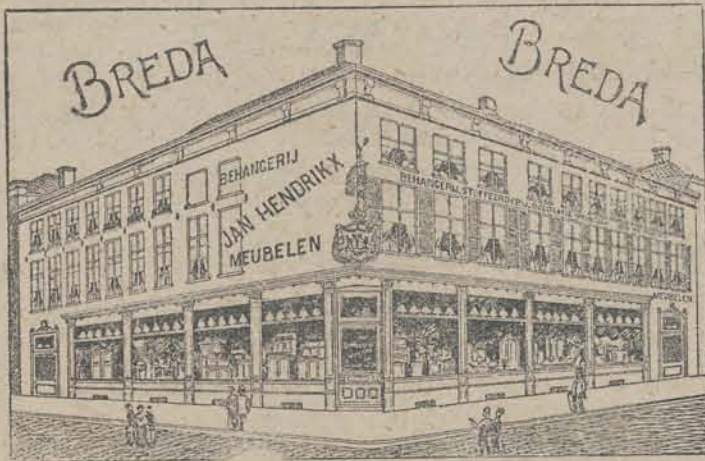
Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005

Noordeinde 17a ... Telefoon 6537 159

... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes ...
Avondtoiletten, Blouses, Costume:rokken, Peignoirs
Steeds ruime sortering, prima. coupe en kwaliteiten.

BOSCHSTRAAT 1. 104

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902. 30

Weder voorradig:

Sanatogen, Haematogen, Ovomaltine
Sloan's liminent, Regulin, Elliman's
embrocation, enz. 208

RECEPTEN TEGEN BILLIJK TARIEF

VALKENBOSCH APOTHEEK

Valkenboschlaan 50 - DEN HAAG - Telefoon 7384

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en
van H. M. de Koningin van Rumanie; oertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853. 11

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

Electro-techn. en Mechanisch Bureau

„HOLLAND”

ANNASTRAAT 17 - DEN HAAG

Electriciteit op elk gebied.
Grote keuze Electriche Ornamenten, enz.
Baden, Geysers, Waschtafels. 200

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL

voorheen VAN HOUTEN & Co 165

Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

Manufacturen
Witte Goederen
Karpotten
Loopers
Ledikanten
Bedden
Dekens
Matrassen
Vitrages
Gordijnen

Groote sortering
Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co. Groenmarkt.

VOOR HET NAJAAR

Warme Onderkleeding
voor Dames, Heeren en Kinderen

Wollen Sportmantels
Wollen Stoffen

Naamlooze Vennootschap Luxe-Auto Verhuuronderneming

voorheen P. J. JANSEN.

Eenig adres: Koninginnegracht 1°.
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)

te 's-Gravenhage. 179

Men lette op de Tel. Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's ... ..

Dag en Nacht geopend

G. J. Hilbrink

Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Groote voorraad
Engelsche Stoffen 187

N.V. Brood- en Beschuitfabriek

„DE OUDE VETTE HEN”

DEN HAAG

bij het Stadhuis

Alle soorten Brood, Beschuit,
Banket, enz.

Lunchroom - Tea-Concert 219

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag 5

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. instal'eeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg. 95

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Brengt een bezoek aan „Boeatan”, Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.